

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1908. Andra Kammaren. N:o 17.

Torsdagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokoll för den 19 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare brukspatronen *Axel Ekman* är på grund af strupkatarr oförmögen att i Riksdagens förhandlingar deltaga, intygar

Stockholm den 27 februari 1908

G. D. Wilkens,
öfverläkare.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *Å. H. Hammarskjöld* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående förändrad organisation af förste landtmätartjänsterna m. m., och

angående tillfällig löneförbättring åt rektor, ordinarie lärare, tjänstemän och vaktmästare vid tekniska skolan i Eskilstuna.

Dessa propositioner blefvo på begäran lagda på bordet.

§ 4.

Föredrogos hvar för sig Kungl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner; och hänvisades därvid till lagutskottet Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

Till statsutskottet öfverlämnades Kungl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt äldre barnmorskor.

§ 5.

Hänvisades till statsutskottet herr *C. J. Ödmans m. fl.* på kammarens bord hvilande motion, n:o 243.

§ 6.

Härefter föredrogos:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående revision af lagen om fosterbarns vård; och n:o 13, i anledning af väckta motioner om ändring af 1 och 12 §§ i lagen om skydd för varumärken; samt

Andra Kammarans andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående indragning af förste provinsialläkarebefattningarne m. m.

Hvad i nämnda utlåtanden hemställts bifölls af kammaren.

§ 7.

*Om valsedels
insändande
vid riksdags-
mannaval.*

Efter föredragning af konstitutionsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om rätt att i vissa fall utöfva rösträtt vid riksdagsmannaval genom valsedels insändande till valförrättaren, begärdes ordet af

Herr Kjellén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Konstitutionsutskottet har föreslagit en utredning i motionens syfte. Jag tror, att detta förslag går i rätt riktning, och jag hoppas, att det måtte leda till att en reform kommer till stånd. Jag gör detta äfven af ett skäl, som utskottet icke haft anledning framlägga, men som jag i motion vid 1906 års riksdag antydde. En reform i föreslagen riktning öppnar nämligen icke blott möjlighet för enskilda klasser att utöfva en rösträtt, som de eljest skulle kunna gå miste om; på samma gång bereder den också väg för en större reform, därigenom att den gör det praktiskt möjligt att med begreppet allmän rösträtt förbinda *allmän röstplikt*.

Jag yrkar alltså bifall till förslaget äfven ur denna synpunkt och hoppas, att det i sinom tid skall kunna bana väg för den stora och viktiga grundsats, som skulle utgöra krönet på en verkligt medborgarsamlande rösträttsreform och som också står på dagordningen i flera länder, den reform, som heter obligatorisk röstpikt.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 8.

Till afgörande förelåg vidare statsutskottets utlåtande n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkten 1:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 2:o) och 3:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 4:o), angående tullverket.

*Angående
tullverket.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit Riksdagen dels att, med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari 1908 tillstyrkta ändringar i tullverkets stater, för år 1909 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp af 4,372,700 kronor, att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen, hvarigenom nämnda anslagstitel, i nu gällande riksstat upptagen till 4,146,100 kronor, komme att höjas med 226,600 kronor,

dels ock att medgifva,

ej mindre att, i afvaktan på definitiv reglering af kustbevakningen i Stockholms skärgård, tills vidare under år 1909, så länge den nuvarande kontrollören vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm kvarstode i tjänsten, till aflöning åt honom finge utöfver det å indragningsstaten för honom uppförda lönebelopp, af tullmedlen disponeras ett belopp, motsvarande tjänstgöringspenningarna vid tjänsten enligt 1904 års aflönings- och ålderstilläggsstater;

än äfven att de belopp, som enligt aflöningsstaten för lokal-tullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen vore afsedda för aflöning af betjante vid kustbevakningen, finge i den mån af dem innehafda befattningar under innevarande år blefve lediga och med afseende å förändrade anordningar vid bevakningen befundes kunna utan olägenhet indragas, disponeras till jakt- och båtlega under samma år för sådana af kustbevakningen använda tjänstefarkoster, i hvilka anbragts för deras framdrifvande afsedda motorer.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en af herr *A. C. Lindblad* i Göteborg *m. fl.* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 186, däri föreslagits, att Riksdagen måtte i riksstaten för 1909 öka det af Kungl. Maj:t för beredande af kostnadsfri ledighet åt vissa bevakningsbetjante vid tullverket äskade beloppet 15,000 kronor med 9,000 kronor eller till 24,000 kronor.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte

1:o) med afslag å herr Lindblads i Göteborg *m. fl.* ofvannämnda motion och med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 13 januari 1908 tillstyrkta

Ändringar i tullverkets stater för år 1909 bestämma dessa stater till följande belopp:

(Forts.)

aflöningsstaten	kronor 3,319,950
ålderstilläggsstaten	» 250,000
öfvergångsaflöningsstaten	» 700
indragningsstaten	» 7,880
pensionsstaten för afskedade tjänstemän och be- tjänste.....	» 300,000
pensionsstaterna för aflidna tjänstemäns och be- tjänstes efterlämnade änkor och barn (däraf 10,000 kronor bestämdt anslag) ..	» 35,000
omkostnadsstaten	» 459,170

Summa kronor 4,372,700

och sålunda för år 1909 bestämma anslaget för tullverket till ett mot staternas slutsumma svarande belopp, 4,372,700 kronor, att såsom förslagsanslag utgå direkt af tullmedlen;

2:o) på sätt af Kungl. Maj:t blifvit föreslaget medgifva,

a) att, i afvaktan på definitiv reglering af kustbevakningen i Stockholms skärgård, tills vidare under år 1909, så länge den nuvarande kontrollören vid tullbevakningsinspektionen i Stockholm kvarstode i tjänsten, till aflöning åt honom finge utöfver det å indragningsstaten för honom uppförda lönebelopp, af tullmedlen disponeras ett belopp, motsvarande tjänstgöringspenningarna vid tjänsten enligt 1904 års aflönings- och ålderstilläggstater; samt

b) att de belopp, som enligt aflöningsstaten för lokaltullförvaltningen samt kust- och gränsbevakningen vore afsedda för aflöning af betjänste vid kustbevakningen, finge, i den mån af dem innehafda befattningar under innevarande år blefve lediga och med afseende å förändrade anordningar vid bevakningen befundes kunna utan olägenhet indragas, disponeras till jakt- och båtlega under samma år för sådana af kustbevakningen använda tjänstefarkoster, i hvilka anbragts för deras framdrifvande afsedda motorer.

Beträffande *mom. 1:o*) hade reservation afgifvits af herrar *Persson* i Tällberg, *Starbäck* och *Larsson* i Lund, hvilka ansett att utskottet bort hemställa, att Riksdagen måtte med anledning af herr *Lindblads* i Göteborg m. fl. ofvannämnda motion medgifva, att af det å aflöningsstaten för tullverkets lokalförvaltning samt kust- och gränsbevakning uppförda förslagsanslag till vikariatsersättning, extra biträden m. m. finge för beredande af kostnadsfri ledighet åt bevakningsbetjänste, som ej vore berättigade till semester, utgå ett till högst 22,000 kronor förhöjdt belopp, samt med godkännande af de enligt statsrådsprotokollet — — — direkt af tullmedlen.

Efter föredragning af utskottets i mom. 1:o) gjorda hemställan lämnades på begäran ordet till

*Angående
tullverket.
(Forts.)*

Herr Lindblad i Göteborg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Den motion, som jag och medmotionärer framburit, afser en ökning i det anslag å 15,000 kronor, som är afsedt för beredande af kostnadsfri ledighet åt tullvaktbetjante. Särskildt har motionens syfte varit att bereda ledighet åt dem, som äro stationerade söder om Gäfle samt vid riksgränsen, Haparanda, Östersund och Storlien, och hvilka ej äro berättigade till semester.

Generaltullstyrelsen hade själf, fullt medveten om tullbevakningspersonalens ansträngande och ansvarsfulla arbete, till föregående års stat begärt 22,000 kr. för att kunna ytterligare lätta bördan för denna personal, men summan nedprutades af Kungl. Maj:t till förstnämnda belopp. För 1909 har emellertid samma styrelse framställt om 41 nya tjänstebefattningar inom den kategori, som ej åtnjuter fastställd semester. Inför detta förhållande fann jag och mina medmotionärer, att den summa, som af generaltullstyrelsen begärdes vid föregående års statsreglering, var för liten för att kunna tillfredsställa de så berättigade anspråken på ledighet för nämnda personal, att vi höjde detta belopp till 24,000 kr.

Nu har emellertid statsutskottet afböjt denna framställning, i konsekvens med hvad det gjort rörande liknande sådana i år, och stannat vid de af Kungl. Maj:t föreslagna 15,000 kr. Och det har motiverat detta sitt afslag med »att det icke varit afsikten att tillförsäkra den stationära tullbevakningen i allmänhet eller ens någon viss del däraf ifrågavarande förmån såsom en densamma under alla förhållanden tillkommande rättighet, utan endast att ledighet skulle kunna, efter pröfning i hvarje särskildt fall och då sådant på grund af ansträngande tjänstgöring eller eljest funnes af omständigheterna påkalladt, beviljas.»

Mina herrar, om någon af i statens tjänst anställda mindre löntagare har en ansträngande tjänstgöring, så är det för visso tullbevakningsbetjante i de hamnar, där sjöfarten är liflig och pågår utan uppehåll året rundt. Såväl i förut inlämnad motion som äfven vid behandlingen af statsregleringen vid fjolårets riksdag ha bevis därför lämnats. Nöjaktiga utredningar ha visat, att tjänstgöringstiden för dessa tullvaktbetjante i våra största handelsstäder, Göteborg, Stockholm, Malmö och Hälsingborg, belöper sig till i genomsnitt 13 å 15 timmar pr dygn.

Visserligen är tjänstgöringstiden i t. ex. Göteborg — och förhållandet torde vara ungefär enahanda på de platser här är fråga om — ställd till 11 timmar. Men därtill komma söndags- och nattvakter, de förra till i medeltal 15 pr år och de senare upp till 100 å 113 timmar. Ej sällan händer det, att en vaktmästare här har 36 å 37 timmars tjänstgöring utan hvila, nämligen

Angående
tullverket.
(Forts.)

från kl. 7 f. m. ena dagen till kl. 8 à 9 andra kvällen. Någon måltidsrast finnes ej stadgad, men medgifves sådan, om aflösning finnes att tillgå. Ej heller finnes föreskrift om någon bestämd hvilotid efter nattvakttjänstgöring, men finnes aflösning, beviljas i allmänhet så mycken ledighet, som åtgår för ombyte af våta kläder och intagande af någon föda.

Och det får ej förglömmas, att tullbevakningsbetjäntens arbete måste utföras i allt slags väder och under ständigt vaksamhet, ty han har ansvar ej blott för stateu, hvars rätt han skall bevaka, utan han står därjämte *personligen* ansvarig för det gods, som är under hans tillsyn.

Att under sådana förhållanden krafterna utnötas i förtid är uppenbart, och jag kan ej finna, att en prutning på några futtiga tusental kronor för dessa krafterns bevarande kan vara vare sig omtänksamt eller staten värdigt. Detta i all synnerhet som tullverket ju är det mest gifvande af alla statens företag. Utan de tullinkomster, som dessa bevakningsbetjante genom ett träget, enerverande och obehagligt arbete medverka till att bereda staten, skulle ej miljonerna kunna rulla så lätt till andra, ofta rätt omtvistade ändamål.

Jag kan heller inte tro, att Andra Kammaren här skall följa utskottet. De tre reservanter som finnas ha angifvit en väg, som åtminstone öppnar möjlighet för kammaren att låta rättvisa och billighet få ett starkare uttryck.

Visserligen ha reservanterna i sin reservation något afvikit från motionen, genom att förorda ett anslag af 22,000 kronor, i stället för de i motionen begärda 24,000. Men äfven med denna lilla minskning skulle för nämnda ändamål summan ökas med 7,000 kronor till vikarier. Och därmed skulle dock behovet af ledighet för de ordinarie tullbevakningsbetjante bättre kunna tillgodoses, än med det af statsutskottet förordade beloppet. Detta är äfven ändamålet med motionen.

Till detta kommer, att reservanterna härvid kunna åberopa sig på generaltullstyrelsens egen framställning förra året och att ingen ändring behöfver vidtagas i den redan uppgjorda staten.

Enär jag sålunda, herr talman, icke tror mig böra fasthålla vid motionen, ber jag att få yrka afslag på statsutskottets förslag och bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Röing, Larsson* i Göteborg, *Lindberg, Broomé* i Bårslöf, *Thylander, Persson* i Plöninge, *Lundgren* och *Hagström*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Något ord bör väl ändå sägas till försvar för statsutskottets mening. Jag hade närmast väntat, att någon af statsutskottets ledamöter, som tillhör den afdelning, som haft denna fråga till förberedande behandling,

skulle svara den ärade motionären. Nu finner man emellertid, att två af denna afdelnings ledamöter äro reservanter, och då vore det ju obilligt att af dem begära något sådant.

Emellertid, såsom framgår af statsutskottets utlåtande rörande denna fråga, har vederbörande departementschef icke ansett, att någon höjning af anslaget bort ifrågakomma, allra helst som det här icke gäller någon rättighet för dessa bevakningsbetjante utan det i stället skulle vara en förmån, såsom statsrådet uttryckte sig, och den förmånen är man, enligt hans lika väl som enligt statsutskottets uppfattning, i tillfälle att tillgodose på tillfredsställande sätt genom det anslag, som redan finnes, nämligen 15,000 kronor.

Enligt motionärens åsikt skulle det vara den ansträngande tjänstgöringen, som skulle påkalla denna obligatoriska ledighet hvarje år på 15 dagar. Jag känner icke till den tjänstgöring, som vederbörande bevakningsbetjante ha på alla platser i landet, men jag känner dock densamma åtminstone på en del håll, och min erfarenhet säger mig då, att denna tjänstgöring är allt annat än ansträngande. Delvis kan den vara ansträngande äfven på de platser jag åsyftar, men det gäller endast vissa tider af året, ty på andra tider af året är tjänsten mycket lindrig.

Under sådana förhållanden och med afseende fäst därå, att denna oetjäntklassökats väsentligt, hvarigenom äfven tjänstgöringen blifvit lindrigare, så undrar jag, om dock icke goda skäl tala för statsutskottets mening, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Starbäck: Herr talman, mina herrar! Om vi se på de olika uttalandena, som föreligga i denna fråga, finna vi, att såväl generaltullstyrelsen och regeringen som statsutskottet och reservanterna äro eniga i en punkt, nämligen att det icke skall vara någon ovillkorlig rättighet för de ifrågavarande befattningshafvandena att åtnjuta semester, utan denna skall anses som en förmån, hvilken man erhåller vid särskildt sträng tjänstgöring eller då särskilda omständigheter det påfordra. I denna punkt äro sålunda alla eniga, men vi skola komma ihåg, såsom af motionären också framhölls, att, äfven med iakttagande af denna inskränkning, det anslag, Riksdagen beviljat, visat sig för knappt, och det kan väl icke vara riktigt, att man då undantager från åtnjutandet af semester bevakningsbetjante i en stor del af landet, nämligen den del, som ligger norr om Dalälfdalen, med undantag för Riksgränsen, Haparanda, Östersund och Storlien, då ju äfven dessa bevakningsbetjante på många ställen kunna vara förtjänta af 15 dagars semester.

Det är så mycket märkligare att draga en sådan gräns, som först och främst naturligtvis hvarje dylik måste bli mer eller mindre godtycklig och man vidare kan göra jämförelser, hvilka

Angående
tullverket.
(Forts.)

bestämmdt tyda på att någon gräns i förevarande fall icke bör dragas. Om vi exempelvis taga Gäfle, som ligger strax norr om gränsen, och jämför hur det ställer sig där med förhållandena å söder därom belägna platser, t. ex. Öregrund och Östhammar eller, för att taga en stad, som ligger inne i landet, Uppsala eller Örebro, så är det alldeles klart att, äfven om seglationstiden är något kortare i Gäfle, dock tjänstgöringstiden, beräknad i medeltal för hela året, är betydligt större där än på någon af platserna för öfrigt. Jag har från tullkammaren i Gäfle fått en utredning angående tjänstgöringstiden för bevakningsbetjände där, och arbetstiden för en vaktmästare, som tjänstgjort hela seglationstiden under förra året, d. v. s. hela detta år med undantag för tiden från den 1 januari till den 13 april, har visat sig utgöra i medeltal 16,9 timmar per dygn. Han äger icke rättighet att få någon semester. Då säger man: det är ju alldeles tydligt, att under de cirka tre och en half månader, då hamnarne i Gäfle äro tillfrusna och sjöfarten därmed stängd, finnes det rikligt tillfälle för honom att hvila sig, och därför behöfver han ingen semester. Ja, detta är icke bevisadt, och det torde, herr talman, i detta fall behöfvas en utredning om huru hans tjänstgöringstid ställer sig under vintern. Ty vi skola komma ihåg, att all tillförsel till Gäfle icke upphör i och med detsamma som hamnarna tillfrysa, och samma resonemang gäller säkerligen för åtskilliga andra hamnstäder, som ligga norr om Dalälven. I alla fall synes mig sådan tjänstgöring, som jag nu påvisat, vara af den beskaffenhet, att det vore otänkbart, att en person skall kunna under en längre följd af år stå ut med den.

Således, från hvilken synpunkt jag än ser denna sak, pekar allt hän på, att en förnyad utredning bör ske med afseende å tullvaktbetjändes semesterfråga. Och då är jag lifligt öfvertygad, herr talman, om att regeringen, som i så många fall visat sig behjorta de smås kraf, äfven beträffande denna semesterfråga icke skall underlåta att vidtaga en sådan utredning. Till dess en sådan utredning föreligger torde det emellertid icke vara annat än med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att kammaren beviljar den summa, som reservanterna föreslagit, hvadan jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Lindh* i Gäfle, *Berglund*, *Pettersson* i Södertälje, *Larsson* i Lund, *Thorsson*, *Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Sundström*, *Hammarström*, *Vennersten*, *Anderson* i Baggböle, *Larsson* i Klagstorp, *Rune*, *Johansson* i Öja, *Kjellberg*, *Tengdahl* och *Warburg*.

Hans excellens herr statsministern *Lindman*: Herr talman, mina herrar! Då statsrådet och chefen för finansdepartementet

är till följd af sjukdom förhindrad att närvara här i dag vid behandlingen af sin hufvudtitel, kommer jag att i stället på hans vägnar göra de inlägg i debatten, hvilka kunna blifva nödvändiga från regeringsbänken.

Angående tullverket.
(Forts.)

Hvad då först den nu föreliggande punkten beträffar, så är förhållandet det, att föregående års Riksdag, på Kungl. Maj:ts framställning, i detta anslag beviljade en förhöjning från 10,000 till 15,000 kronor. Generaltullstyrelsen hade begärt en ökning i anslaget från 10,000 kronor till 22,000 kronor och motiverat denna framställning därmed, att man behöfde ett väsentligen ökad belopp för att kunna bereda 15 dagars obligatorisk tjänstledighet eller semester åt de tullvaktbetjante, som finnas anställda söder om Gäfle äfvensom vid fyra norrländska gränstullstationer, nämligen Storlien, Riksgränsen, Haparanda och Östersund. Antalet af de betjante, som vid det tillfället kunde komma i fråga, var 625. Generaltullstyrelsen hade räknat ut, att, om alla dessa nu omnämnda tullvaktbetjante skulle få dylik 15 dagars tjänstledighet, ett anslag af 21,060 kronor skulle härför behövas. Generaltullstyrelsen föreslog emellertid höjning af anslaget i fråga till 22,000 kronor, på det att äfven en del andra norrländska tullvaktbetjante, såsom i Gäfle, Sundsvall etc. skulle komma i åtnjutande af sådan ledighet. Nu har antalet af ifrågavarande vaktbetjante ökats från 625 till 666, således med omkring 7 %. Ett anslag af 22,000 kronor skulle därför i det allra närmaste åtgå för att endast åt tullvaktbetjante söder om Gäfle äfvensom vid de fyra omnämnda norrländska gränstullstationerna bevilja 15 dagars kostnadsfri tjänstledighet. Nu har Kungl. Maj:t för sin del, vid det förhållande att någon ny framställning om höjning af anslaget — hvilket, såsom jag förut nämnt, i fjol höjdes från 10,000 till 15,000 kronor — icke hos Kungl. Maj:t blifvit, för proposition till årets Riksdag, gjord af generaltullstyrelsen, icke funnit någon direkt anledning att nu återigen vid denna riksdag komma och begära en förhöjning, endast af den orsak, att en förhöjning i personalantalet skett med 7 %. Och Kungl. Maj:t har så mycket mindre haft någon anledning att göra detta, som det icke torde komma att dröja länge, innan en omreglering af hela tullstaten kommer till stånd.

Jag har med detta velat förklara, hvarför icke Kungl. Maj:t äfven i år, liksom i fjol, till Riksdagen kommit med en framställning om förhöjning af nu ifrågavarande anslag.

Herr Larsson i Lund: Med anledning af hvæd hans excellens herr statsministern nyss yttrat, skall jag tillåta mig att vördsamt erinra, att orsaken till att generaltullstyrelsen icke ansett sig böra nu framkomma med ny begäran om förhöjning utaf ifrågavarande anslag säkerligen varit den, att styrelsen med hänsyn till det vid fjolårets riksdag fattade beslutet ansett en sådan be-

Angående
tullverket.
(Forts.

gäran icke hafva någon utsikt att vinna framgång. Denna omständighet, eller att generaltullstyrelsen nu icke kommit med någon framställning om höjning af anslaget, torde emellertid icke behöfva utgöra något skäl för att helt och hållet afslå den begäran om förhöjning af anslaget, hvilken blifvit af enskilda motionärer framställd.

Antalet tullvaktbetjante, som skulle beredas kostnadsfri ledighet, är nu betydligt högre än hvad det var, då generaltullstyrelsen gjorde sin förra framställning, och vid bifall till hvad Kungl. Maj:t i år föreslagit kommer detta antal att än ytterligare höjas. Såsom ett af motiven för den begärda ökningen af antalet tullvaktbetjante har generaltullstyrelsen pekat på en omständighet, som säkerligen icke torde vara utan sin betydelse äfven för bedömande af den nu föreliggande frågan. Generaltullstyrelsen har nämligen påvisat att det, till följd däraf att genom fjolårets riksdagsbeslut pensionsåldern blifvit ganska väsentligt höjd för tullvaktbetjante, blifvit en nödvändighet att åt de äldre tullvaktbetjante, på det att dessa skulle kunna stå kvar i tjänsten till uppnådd pensionsålder, bereda vida lindrigare sysselsättning än den, som i allmänhet hvilar på tullvaktbetjante. Men detta medför naturligtvis ökad arbetstid för de yngre och kraftigare tullvaktbetjante. Äfven denna synpunkt bör man väl något taga i betraktande.

Herr Starbäck påpekade de i Gäfle rådande förhållandena med afseende på arbetstiden, för att därmed bemöta vissa anmärkningar från herr vice talmannens sida. Jag skall tillåta mig påpeka, att förhållandena vid de större hamnplatserna i den sydliga delen af landet och vid vår västkust, där seglationen i regel är öppen året om, äro sådana, att därvarande tullvaktbetjante äro underkastade synnerligen ansträngande och hårdt arbete.

Det anslag, som det nu är fråga om, är af förslagsanslags natur. Det är ju icke heller sagdt, att hela detta belopp nödvändigt skall komma att utgå. Hvad reservanterna velat vinna, är att bereda generaltullstyrelsen möjlighet att i så stor utsträckning, som omständigheterna kunna påkalla, tilldela dessa stats-tjänare välbehöflig hvila, utan att dessa skola därför behöfva afstå något af sina löneförmåner. Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Lindblad i Göteborg: Den föregående talaren har säkerligen riktigt uppfattat skälet, hvarför icke generaltullstyrelsen också i år gjort någon framställning om beviljande af högre anslag för ifrågavarande ändamål. När under föregående års riksdag en nedsättning i det af styrelsen begärda beloppet skedde, så har styrelsen säkerligen tänkt som så, att det icke vore värdt att redan i år komma fram med en ny framställning i ärendet.

Men det var icke därom, som jag skulle tala, utan detta var särskildt med anledning af herr vice talmannens förmodan att dessa tullvaktbetjäntes arbete icke skulle vara så synnerligen ansträngande. Af den statistik, som jag här har, framgår det, — hurudana förhållandena i de 4 största städerna äro, har redan påpekats — att arbetstiden äfven på mindre platser än de förut namngifna är tämligen lång. Så t. ex. uppgår i Norrköping, Landskrona, Ystad, Gäfle och Sundsvall och därmed jämförliga städer samt Riksgränsens tullstation arbetstiden till 12 å 14 timmar per dygn. Detsamma är förhållandet i Uddevalla, Varberg, Västervik samt därmed jämförliga städer och tullstationer.

Nu har det faktiskt visat sig, att den summa, som förut varit anslagen för ändamålet, icke kunnat lämna tillfälle att bereda 15 dagars ledighet åt någon tullvaktbetjänt, hvarest han än befunnit sig. I alla händelser har icke i den stad, jag representerar, någon tullvaktbetjänt kommit i åtnjutande af 15 dagars semester. Semestertiden har belöpt sig till högst 7 dagar för tullvaktbetjante i Göteborg, och jag förmodar, att tullvaktbetjante på andra platser icke heller erhållit någon längre tids hvila. Jag kan således icke inse, hvarför icke Andra Kammaren skulle kunna gå med på ett höjdt anslag, — detta så mycket mera som generaltullstyrelsen själf i sin framställning till Kungl. Maj:t rörande förhållandena har påvisat, både att arbetet är ansträngande, och att det för beredande af lättnad däri kräfves en fullständig omorganisation af hela tullverket. Det vore önskligt, om denna omorganisation med ty åtföljande löneökning för de mindre löntagarne kunde komma så *snart* som möjligt. Andra Kammaren kan därför, enligt min mening, godt gå med på den ökning med 7,000 kronor, som påyrkas af reservanterna, då till följd däraf icke någon förändring i staten behöfver äga rum, och säkerligen behofvet är trängande. Denna ökning behöfves för att generaltullstyrelsen skall kunna vidtaga de åtgärder för ledighets beviljande, som den anser vara af behofvet påkallade.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman! Ja, den summa, som här är i fråga, är ju ganska liten, så att det, om man tager hänsyn endast till beloppets storlek, icke är mycket att tala om, ty det gäller ju då endast, huruvida man skall bevilja de 7,000 kronor, som reservanterna föreslagit, eller icke. Och om det gällde endast summans storlek, skulle jag alls icke yttrat mig i denna fråga.

Men jag undrar, om icke åtskilliga talare här i kammaren gjort sig skyldiga till ett missförstånd. Det är icke endast summans storlek, som det här är fråga om, utan här gäller det, om vi skola utsträcka rätten till semester, så att sådan skulle tillkomma äfven tullvaktbetjante, anställda å platser norr om Gäfle.

Angående
tullverket.
(Forts.)

Härom gäller frågan, men icke så mycket om summans storlek. Och det kan väl icke förnekas, att å platser, där under en stor del af året hamnarna äro stängda och seglationen upphört, det icke kan vara så nödvändigt att hafva semester åt tullvaktbetjante, då ju dessa där under 3 à 4 månader af året icke hafva något väsentligt att göra. Sådant är icke förhållandet å de platser, där tullvaktbetjante redan äga rätt till semester. Men meningen vore ju att, om summan nu blefve höjd till 22,000 kronor, ökningen skulle komma dem till godo, som för närvarande icke ha rätt till semester. Jag vill således framhålla, att här föreligger bestämdt ett missförstånd hos en del talare och särskildt hos den, som talade om den ansträngande tjänstgöringen i södra Sverige, i Landskrona, Ystad m. fl. städer. Ty dessa städer gäller det icke i närvarande stund, utan endast dem, som äro belägna norr om Gäfle.

Jag kan således, herr talman, icke finna annat, än att jag måste yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Starbäck: Herr talman! Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begär ordet, men jag måste göra det såsom representant för Norrland, låt vara den sydligaste trakten däraf.

Då det nu är på det sättet — såsom alla äro öfverens om —, att denna semester icke skulle anses såsom någon ovillkorlig rättighet, utan betraktas såsom en förmån, som i hvarje särskildt fall skulle pröfvas och därefter tilldelas vederbörande tullvaktbetjant, och då naturligtvis samma bestämmelser, som äro fastslagna för trakter söder om Dalälften, skulle tillämpas beträffande platser norr om Dalälften, för så vidt möjligheten till semester komme att utsträckas till dessa senare platser, kan jag icke förstå risken af att slå in på denna väg.

Dessutom vill jag ännu en gång, herr talman, framhålla, att det ingalunda är säkert, att tjänstgöringen norr om Dalälften icke kan vara betydligt strängare än på många platser söder om densamma. Jag skall tillåta mig läsa upp en passus ur den redogörelse, som jag erhållit från tullkammaren i Gäfle, således icke från tullvaktbetjante, hvilka ju frågan gäller. Den är icke lång. Jag anförde visserligen nyss något ur densamma, men jag skall nu be att få läsa upp ett stycke till däraf: »Enligt gjord beräkning, grundad på faktiska förhållanden, rörande en vaktmästare, som varit i oafbruten tjänstgöring under hela nästlidna årets seglationstid, hvilken varade från och med den 13 april till årets slut, har denna vaktmästare tjänstgjort i medeltal 16,9 timmar per dygn. Han har under sagda tid tjänstgjort 221 söckendagar och 15 helgdagar, gjort 30 tvåtimmars kvällsvakter och 101 nattvakter». Och dessutom tillägger tullkammaren, att tjänstgöringen under den tid, då seglationen har upphört, visserligen icke är så ansträngande som under seglationstiden, men att tullkammaren i

alla fall skulle vilja på det varmaste tillstyrka, att någon möjlighet bereddessa dessa personer att erhålla semester. Det synes mig, som om herrarna borde behjerta dessa siffror och bifalla reservationen.

Angående tullverket.
(Forts.)

Herr Thorsson: Jag är uppkallad af den ärade representanten från statsutskottet, som ville påstå, att de, som ville bifalla reservationen, gjorde sig skyldiga till ett missförstånd. Jag kan icke fatta annat, än att reservanternas förslag innebär en utsträckt möjlighet för generaltullstyrelsen att bevilja semester, men att det visst icke innebär möjlighet för generaltullstyrelsen att gifva semester åt alla tullvaktbetjante.

Vidare anförde den ärade talaren, att det icke vore riktigt rätt t. ex., att tullvaktbetjante norr om Gäfle — med undantag af ett par, semester redan tillerkända tullstationer — skulle beredas tillfälle till semester. Jag vill då säga mot detta: Är detta icke riktigt, huru kan det då vara riktigt, att alla tjänstemän, som äro anställda ofvan om Gäfle, skola hafva betydligt längre semestertid om året, »när där är ingenting att uträtta», såsom den ärade talaren uttryckte sig? Är det åter rimligt, att tjänstemän vid dessa olika tullkammare skola hafva semester, hvarför är det då icke rimligt och rätt, att sådan skall beredas äfven tullvaktbetjante, hvilkas tjänstgöring naturligtvis står i en viss proportion till tjänstemännens.

Det kan således icke bli annat än i full konsekvens med Riksdagens redan fattade beslut, om Riksdagen besluter öka semesteranslaget, så att semester kan erhållas äfven af tullvaktbetjante, som äro anställda i Gäfle eller å platser norr därom. Men det är icke härom frågan rör sig, utan reservanternas förslag afser att sätta generaltullstyrelsen i tillfälle att lämna ett större anslag till semester än det nuvarande, hvilket icke förslår till mer än 7 dagars semester åt dem, som äro anställda söder om Gäfle. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindley: Ja, herr talman, utskottets njugghet mot de lägre aflönade är så mycket mera betecknande, om man betraktar den i jämförelse med det tillmötesgående, hvarmed utskottet omfattet framställningar om inrättande af nya högre funktionärer inom tullverket. Om vi såsom exempel taga framställningen från tullkammaren i Göteborg, så finner man, att där under år 1904 användes extra tjänstemän under 1,486 dagar, under år 1905 1,641 dagar och under år 1906 1,881 dagar, och att man begärt att få ytterligare 7 ordinarie tjänstemän för att utfylla detta extra dagantal. Räknar man endast 300 arbetsdagar om året, så skulle dock, såsom man ögonblickligen finner, denna nya, ordinarie personal motsvara ett dagantal af 2,100. Och det är alltså tydligt, att denna nya personals anställande skall medföra en betydlig

Angående
tullverket.
(Forts.)

lätnad i tjänstgöringstiden för de förut anställda, och detta så mycket mer, som man naturligtvis ändock vid brådslande tillfällen trots denna stora, ordinarie personal kommer att nödgas anlita extra hjälp. När man ser detta, undrar man verkligen på, att man kan på detta sätt »sila mygg och svälja kameler». Och jag tror, herr talman, att kammaren för att reparera detta missgrepp icke kan göra annat än att bifalla det af reservanterna framställda yrkandet.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen framställde proposition dels på bifall till utskottets hemställan i detta moment, dels ock på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till den af herr Persson i Tällberg med flere vid momentet afgifna reservationen; och förklarade sig herr talmannen finna den senare propositionen hafva flertalets mening för sig. Men som votering åskades, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å statsutskottets hemställan i fjärde punkten 1:o af utskottets förevarande utlåtande n:o 8, bifaller den af herr Persson i Tällberg med flere vid momentet afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utvisade 91 ja, men 101 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Utskottets hemställan i *mom. 2:o*), som härefter föredrogs, bifölls af kammaren.

Punkterna 5:o) och 7:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8:o), angående yrkesinspektörernas reseersättning.

Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.

I en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 161, hade herr *S. H. Kvarnzelius m. fl.* föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att yrkesinspektör vid resa i tjänsten

skulle äga rätt till ersättning från statsverket enligt tredje klassen af resereglementet af den 13 december 1907.

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)*

Utskottet hemställde, att herr Kvarnzelius m. fl. förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade emellertid afgifvits:

af herr *H. R. Törnebladh*,

äfvensom af herrar *Persson* i Tällberg, *Hammarlund*, *Starbäck*, *Larsson* i Lund och *Ekman* i Mo gård, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen, i anledning af herr Kvarnzelius m. fl. förevarande motion, måtte för sin del besluta, att yrkesinspektör vid sina tjänsteresor skulle åtnjuta rese- och traktamentsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Herr Persson i Tällberg yttrade: Herr talman! I förevarande punkt har jag icke kunnat biträda utskottets hemställan, och ännu mindre har jag kunnat ansluta mig till utskottets motivering. Hvad först beträffar motiveringen heter det, bland annat: »Då det lärer få förutsättas, att frågan om yrkesinspektörernas uppflyttning i tredje reseklassen vid reglementets affattande varit föremål för pröfning, utan att likväl så ansetts böra äga rum, tilltror sig icke utskottet att inom så kort tid efter det resereglementet träd i kraft och innan någon nämnvärd erfarenhet kunnat vinnas angående verkan af de nya bestämmelser i fråga om rese- och traktamentsersättning, som äro i reglementet meddelade, tillstyrka Riksdagen att för sin del besluta den af motionärerna föreslagna förändringen i reglementet». Här förutsätter således utskottet, att det skulle ligga i Kungl. Maj:ts makt att, Riksdagen oåtspord, efter behag flytta tjänstemän i den ena eller andra klassen af resereglementet, oaktadt Riksdagen förut har beslutat, under hvilken klass de respektive tjänstemännen skulle lyda. För min del tror jag *icke*, att Kungl. Maj:t har denna rätt. Och jag anser, att Kungl. Maj:t icke heller bör *få* denna rätt. Det är därför viktigt att tillse, att icke Riksdagen godkänner ett utlåtande, som skulle gifva stöd för en *annan* uppfattning i den frågan. Det är för mycket redan det, att Kungl. Maj:t på administrativ väg kan utfärda ett nytt resereglemente. Man bör därför icke äfven lägga därtill, att Kungl. Maj:t efter behag skulle kunna uppflytta eller nedflytta tjänstemän i olika klasser, allt eftersom Kungl. Maj:t behagar. Jag hoppas därför, att denna kammare, som alltid har varit rädd om sin konstitutionella rätt, genom ett afslag på utskottets hemställan skall veta att häfda denna sin konstitutionella rätt.

Hvad själfva sakfrågan åter beträffar, kan man nog hysa

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)*

olika uppfattning om hvilken ersättning bör utgå till yrkesinspektörerna. Men därom torde vi dock alla vara ense, att de böra hafva betaladt för de kostnader, som äro förknippade med deras resor, samt att de också böra beredas en fullt själfständig ställning.

För yrkesinspektörerna ligger det naturligtvis mycket nära till hands att göra jämförelser med den rese- och traktamentsersättning, som tillkommer andra, med dem likställda eller jämförliga personer, såsom inspektörerna för elektriska anläggningar och en hel massa andra personer, som motionärerna uti sin motion hafva omnämnt, och hvilka vi finna uti resereglementet upptagna. Det är visserligen sant, att yrkesinspektörerna hafva godt sällskap, äfven om de bibehållas i fjärde klassen. Men det är dock tyvärr så, att man icke kan lefva på godt sällskap, utan det fordras också någonting mer. Jag erkänner villigt, att Riksdagen haft goda skäl att afslå de förut gjorda framställningarna i samma riktning som den nu föreliggande med hänvisning därtill, att ett nytt resereglemente var under utarbetande. Men nu föreligger icke längre detta skäl. Vi hafva nu fått ett resereglemente af den 13 december 1907. Och om vi granska detta reglemente, skola vi märka, att, om det också skenbart kan synas, som detta i vissa afseenden medförde fördel framför 1881 års resereglemente, man dock snart finner, att hvad Kungl. Maj:t gifvit med den ena handen, har Kungl. Maj:t tagit igen med den andra. Jag har fått uppgift från två yrkesinspektörer, hvilka båda äro ledamöter af denna kammare, huru det, enligt af dem gjord beräkning, skulle ställa sig för dem, om de skulle hafva rest efter det nya, nu gällande resereglementet af år 1907, eller om de skulle hafva rest efter det gamla, förut gällande resereglementet. Saken ställer sig så, att den ena utaf dessa yrkesinspektörer skulle hafva fått 16 kronor mer, därest han hade rest efter det nya resereglementet. Men den andra däremot skulle hafva fått 8 kronor och 80 öre mindre, än han hade fått efter 1881 års resereglemente. Det lärer således ej gå för sig att längre hänvisa till hvarken att resereglementet är under omarbetning eller till det resereglemente, som utkommit, att det skulle beredd yrkesinspektörerna någon bättre ställning. Vi kunna icke längre komma ifrån att bedöma frågan efter den uppfattning, som vi *nu* hafva. Och då vi finna, att det nya resereglementet under vissa förhållanden till och med kan ställa yrkesinspektörerna i en sämre ställning än den, som de hade efter det gamla reglementet, har jag, mina herrar, icke kunnat komma till någon annan uppfattning än den, som finnes af mig m. fl. antecknad i den vid betänkandet fogade reservationen, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Sjö: Herr talman, mina herrar! Den föregående talaren yttrade, att hvad Kungl. Maj:t gifvit med ena handen, har

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.*

(Forts.)

Kungl. Maj:t tagit igen med den andra, nämligen genom det omnämnda resereglementet, som för ett par månader sedan utfärdades. Jag kan icke finna, att så är förhållandet. Ty om vi se på traktamentet i fjärde klassen, skola vi finna, att det är ökad med 2 kronor, nämligen till 8 från 6 kronor, såsom det var förut. Och det skulle väl vara mycket besynnerligt, om vi nu, efter att så nyss hafva fått ett resereglemente, genast skulle börja att tumma på det, såsom den ärade motionären och de värderade reservanterna hafva föreslagit. Jag tror icke, att *det* är ett sätt, som bör få hvarken börjas eller efterföljas.

Sant och visst är emellertid, att om man skulle ändra resereglementet, såsom här är föreslaget, så skulle helt säkert riksdag efter riksdag framställningar inkomma från tjänstemän att blifva uppflyttade i den ena klassen efter den andra; det skulle börjas med begäran att uppflytta tjänstemän från sjetta till femte klass, därefter från femte till fjärde klass och så undan för undan. Jag kan icke finna annat, än om motionärens förslag vore rättvist, så skulle det äfven vara det, om personer i de andra klasserna finge uppflytta undan för undan, och hvad detta betyder förstå vi alltför väl.

Herrarne kunna ju se litet hvar i resereglementet, hvilka personer äro upptagna i fjärde klassen, för att jämföra dem med yrkesinspektörerna, och jag tror, att herrarne skola finna, att de äro ungefär lika goda karlar som yrkesinspektörerna i fråga om kompetens och anseende. Jag vill icke säga annat, än att yrkesinspektörerna böra hafva både rese- och traktamentsersättning. Men jag ber att få erinra om hvilka andra personer äro upptagna i fjärde klassen och sålunda få åtnjuta samma ersättning som dessa. Det är kyrkoherdar, kronofogdar, kaptener, läkare, lärare vid statens läroverk, ryttmästare, borgmästare, attachéer, rektorer vid skeppsgosseskolor m. fl. Kunna icke dessa personer, tro herrarne, jämföras med yrkesinspektörerna? Jo, för visso kunna de det. Yrkesinspektörerna kunna äfven göra sig något till godo på till exempel resor på landsväg. De få nämligen betaldt för skjuts efter två hästar, men de kunna resa efter en. Det går bra i våra tider. När de resa på järnväg, hafva de ersättning för transport af reseffekter, både när de stiga på tåget och när de sluta sin resa. Om de då blott hafva en väska eller en liten kappsäck, kunna de taga den själfva, hvarigenom de slippa att betala för transport af reseffekter. Jag tror således icke, att de personer, som äro upptagna i klass fyra, skola blifva lidande på sina resor, om de iakttaga noggrannhet under desamma samt icke slösa och slarfvä.

Herr talman, det är på dessa skäl, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å reservationen.

Herr Kvarnzelius: Herr talman, mina herrar! Det är ett

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)*

märkligt öde, som denna fråga om yrkesinspektörernas reseersättning varit utsatt för. År 1901 framfördes frågan härom utaf en enskild motionär, men statsutskottet affärdade då denna motion med motivering, att det naturligtvis icke kunde komma i fråga att Riksdagen på grund af framställning från enskild motionär vidtog någon förändring härutinnan, utan skulle en sådan förändring ske, borde initiativ tagas af Kungl. Maj:t. År 1902 föreslogs i en kungl. proposition, att yrkesinspektörerna skulle uppflyttas till tredje klassen i resereglementet, men då afvisades framställningen med motivering, att, eftersom man snart hade att emotse ett förnyadt eller revideradt resereglemente, det icke förefunnes någon anledning att för tillfället vidtaga någon åtgärd. Sedan återkom Kungl. Maj:t år 1905 med samma förslag, och det affärdades äfven då med det besked, att man väntade nytt resereglemente. Nu har detta kommit, och Kungl. Maj:t har icke funnit lämpligt placera yrkesinspektörerna i en högre klass af detsamma. Med anledning häraf säger statsutskottets majoritet nu, att, då Kungl. Maj:t vid uppgörande af det nya resereglementet äfven haft denna fråga under ompröfning, utskottet icke tilltror sig att på en enskild motionärs framställning tillstyrka Riksdagen att vidtaga någon sådan förändring. Emellertid har hans excellens herr statsministern i Första Kammaren lämnat upplysning om anledningen, hvarför Kungl. Maj:t icke föreslagit någon förflyttning. Den är, att en kommitté, yrkesfarekommittén, för närvarande har äfven denna fråga under ompröfning, och man ville afvakta resultatet af dess arbete, innan förändring vidtoges beträffande denna sak. Därmed faller det skäl, hvarpå statsutskottet stödt sitt afslagsyrkande, nämligen att Kungl. Maj:t skulle funnit, att yrkesinspektörerna fortfarande borde stå kvar i den klass, där de för närvarande äro placerade. Emellertid har ifrågavarande kommittés ordförande, generaldirektör Åkerman, i dag i Första Kammaren lämnat den upplysningen, att denna kommitté med all säkerhet kommer att föreslå en förflyttning af yrkesinspektörerna från fjärde till tredje klassen af gällande resereglemente. Under sådana förhållanden är det icke heller anledning att på denna grund nu afslå den gjorda framställningen. Det sista formella skälet måste härmed få anses vara aflägsnadt. Jag vågar därför hysa den förhoppningen, att Riksdagen nu skall bifalla min och mina medmotionärers framställning.

Herr Sjö gjorde en del jämförelser mellan de personer, som omnämnas i resereglementet, som jag ber att med några ord få bemöta. Han sade, att det var personer med en samhällsställning fullt jämförlig med yrkesinspektörernas, som för närvarande reste enligt fjärde klass af gällande resereglemente. Ja, det är alldeles riktigt, men jag vädjar till herr Sjö, om det icke är så med de personer han åberopade, att de endast företaga en eller annan resa om året, och att det sålunda för dessa icke spelar

någon synnerligen stor roll, om de erhålla 8 eller 11 kronor om dagen för dessa få dagar. Han nämnde kyrkoherdar, kronofogdar, bergmästare och läkare. Hvad beträffar de senare ber jag att i någon mån få korrigera hans uppgift, ty det lär förhålla sig så, att provinsialläkare och med dem likställda ha rättighet att resa efter tredje klass och att endast unga tillförordnade sådana få nöja sig med fjärde klassen.

Till yrkesinspektörer behöfs det i alldeles särskildt hög grad praktiskt och dugligt folk. Vi behöfva härtill förvärfva våra allra bästa ingenjörer, ty först härigenom kan man förvänta, att de skyddsanordningar, som de föreslå och tillråda industriidkarne att använda, bli praktiska, och det är därför för vår industri af stor vikt och betydelse, att till yrkesinspektörer förvärfvas de allra bästa krafter, som stå till buds. Om däremot mindre väl kvalificerade och mindre praktiskt anlagda ingenjörer komma ut som yrkesinspektörer och genom mer eller mindre opraktiska skyddsanordningar ställa så till, att dessa bli till hinder för arbetaren, återverkar detta på arbetets fortgång och orsakar sålunda förlust för såväl den enskilde som för det allmänna.

Hvad är det nu för förmåner man bjuder yrkesinspektörerna? Jo, 5,000 kronor i lön, men som de äro placerade på extra stat, erhålla de icke pension, när de sluta sin befattning, för så vidt Riksdagen icke särskildt fattar beslut därom.

I våra dagar, när industriens män ha så väl betaldt, är det tydligt, att det icke ter sig synnerligen lockande för en ung ingenjör att slå in på denna bana, ty han kan utan tvivel, om han är praktisk och duglig, förvärfva en bättre ekonomisk ställning i en enskild industriidkares tjänst. Det är sålunda alldeles klart, att med de ekonomiska förmåner, som bjudas yrkesinspektörerna, vi icke i fortsättningen hafva stor utsikt att för dessa befattningar kunna påräkna de allra bästa krafterna.

Om jag nu också skulle våga en liten jämförelse i fråga om den rangordning, som resereglementet innehåller, tror jag mig äfven kunna påpeka några exempel, där yrkesinspektörerna äro placerade i mindre förmånlig klass än med dem kvalifikativt jämställda personer äro, såsom elektriska inspektörer och framför allt bergmästare, som ju äro yrkesinspektörer på sitt område.

I detta sammanhang vill jag också omnämna ett annat förhållande, som ställer yrkesinspektörerna ofördelaktigt, nämligen att de icke äga rättighet att vara delägare i något industriellt företag eller att drifva industri för egen räkning, då det däremot står bergmästare fullständigt fritt att idka grufdrift och vara delägare i grufföretag, hvilket gör, att dessa kunna skapa stor enskild förmögenhet vid sidan af sin verksamhet som bergmästare. Det är en omständighet, som heller icke bör förbigås, när man anställer jämförelser på detta område.

Det är, mina herrar, icke så synnerligen stora anslagskraf,

Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.

(Forts.)

som hittills framställts för industriens räkning. Det synes mig därför, att detta högst rimliga anspråk, som här är i fråga, borde kunna af Riksdagen bifallas.

Jag tillåter mig sålunda, herr talman, att yrka bifall till herr Daniel Perssons m. fl. reservation.

Herrar *Eriksson* i Grängesberg och *Karlsson* i Fjäl instämde häruti.

Herr vice talmannen: Herr talman! Reservanterna ha här till stöd för sin mening anført, att med hänsyn såväl till den synnerligen stora vikten af yrkesinspektörernas arbete och de fordringar, som i följd häraf måste ställas på deras kompetens, som ock till den omständigheten att åtskilliga tjänstemän, hvilkas arbete måste anses åtminstone icke betydelsefullare för det allmänna än yrkesinspektörernas och som icke behöfva äga större kompetens än dessa, äro upptagna i tredje klassen, bör motionen bifallas.

Jag ber att här få göra några jämförelser i detta afseende för att närmare framhålla, hurusom denna reservanternas mening vid en närmare granskning icke är så synnerligen tilltalande. Jag tillåter mig därvid att, såsom ett motstycke till hvad en föregående talare påpekat, få fästa uppmärksamheten på följande förhållande. Enligt nu gällande resereglemente, så resa efter fjärde klassen, bland andra, fiskeriintendent, folkskoleinspektör, fyringenjör, landtbruksingenjör, m. fl., bland hvilka jag särskildt fäster mig vid länsnotarierna. Beträffande länsnotarierna, så veta vi alla, att från den klassen tagas de personer, som i framtiden skola bekläda sådana viktiga platser som landssekreterare- och landskamrerareplatserna. Nu lär det förefalla egendomligt, att man icke kan vara nöjd med att yrkesinspektörerna resa i samma klass, som, bland andra, omfattar dessa nyssnämnda funktionärer.

En alldeles osökt anledning, herr talman, att vid detta tillfälle göra en reflexion, är, om man kastar en blick på den nuvarande stockholmsbänkens sammansättning. Bland de ärade representanterna på denna bank i kammaren finnas ju, utom en yrkesinspektör, äfven ett par läkare. En läkare är hänvisad till att enligt gällande resereglemente resa efter fjärde klass. Nu kan det ju inte falla mig in att i något afseende förneka eller på minsta sätt vilja förringa den kompetens, som yrkesinspektören på stockholmsbanken har. Men när jag gör en jämförelse mellan hans kvalifikationer och kompetens och de ärade läkarnes på stockholmsbanken kvalifikationer och kompetens, så tycker jag, att den ärade yrkesinspektören på stockholmsbanken — om han ville ta den synpunkten i öfvervägande — skulle kunna finna sig i att resa i samma klass som hans kamrater läkarne på samma bank.

Jämförelserna skulle kunna vara många, och jag tror, att, om man rätt begrundar saken, statsutskottet nog har fullt lika goda skäl för sin uppfattning som motionären och reservanterna för sin. Man kan icke säga som den ene af reservanterna, att yrkesinspektörerna snarare fått det sämre än bättre genom det nya resereglementet. Hur kan detta vara möjligt, när traktementet i det nu gällande resereglementet för dem är höjdt med 2 kronor?

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)*

Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det kunde ju vara nog, om jag instämde med herr vice talmannen, men jag ber ändå att få yttra några ord med anledning af den förste talarens tolkning af utskottets motiver. Det är väl klart, att den, som har godkänt motiverna, äfven bör få tolka dem, och lika klart är, att den, som icke godkänt dem, inlägger en annan mening än hvad i dem finnes.

Nu säger den förste talaren, att för den händelse kammaren godkänner utskottets uppfattning och de motiver, som för densamma i utskottet varit afgörande, så har Riksdagen därmed gifvit Kungl. Maj:t rätt att flytta tjänstemän från en klass till en annan, Riksdagen oåtspord. Det är ju möjligt, att en sådan tolkning skulle kunna inläggas i dessa motiver, och man skulle ju kunnat skriva dem annorlunda och tydligare. Men när utskottet har sagt, att utskottet är förvissadt därom, att Kungl. Maj:t äfven tagit denna fråga under ompröfning, när det nya reglementet skrefs, och att Kungl. Maj:t då icke fann skäl att tänka på, huruvida en eller annan tjänsteman skulle flyttas från en klass till en annan, har utskottet alldeles icke föreställt sig, att Kungl. Maj:t skulle vid reglementets skrifvande göra en sådan omflyttning, utan utskottet har därvid tänkt sig, att Kungl. Maj:t skulle framlägga förslag för Riksdagen om den eller den tjänstemannens öfverflyttning från den ena klassen till den andra. Den tolkningen är åtminstone den, som majoriteten inom utskottet har inlagt i dessa motiver.

Nu får jag säga, att detta är en obehaglig fråga att yttra sig i, helst då den träffar ett par af kamraterna i kammaren. Men det får man i alla fall inte tänka på, utan yttra sig så godt man kan i sak.

Nu har äfven af den förste talaren framhållits, att vid detta resereglementes utfärdande, ha dessa personer, hvarom nu är fråga, kommit i en nästan sämre ställning, då deras vinst ju blefve ingen. Låt så vara, men det är väl icke alldeles korrekt, ty ett faktum är i alla fall, att dagtraktamentet är höjdt från 6 till 8 kronor, och sålunda är det en förbättring af 2 kronor, säga hvad man vill. Om man sedan räknar med öfriga faktorer, såsom t. ex. ersättning för transport af saker, så är ju ersättningen där-

Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)

för alldeles densamma i såväl tredje som fjärde klassen i det nya resereglementet. Om således en tjänsteman skulle flyttas från fjärde till tredje klassen, så blefve skillnaden den, att han fick rätt att åka i första klass och debitera staten sofva-gnsbiljett för första klass. Afsikten med dessa förmåner, transport af resgods och all öfrigt reseersättning, är ju icke den, att de skola vara någon förtjänst för personen i fråga, utan meningen är, att han skall få af staten jämt så mycket, som han utgifvit. Detta är ju meningen med resereglementet. Nu är det klart, att en eller annan kan göra sig en recett, om han åker billigare och transporterar sina saker billigare, men man får aldrig taga hänsyn till sådant vid uppgörande af ett resereglemente, utan endast se till, att den eller den tjänstemannen skall kunna uppträda med den värdighet honom vederbör, sålunda sofva i viss klass, betala så och så mycket för sina effekters transport m. m. Man kan icke räkna med dessa ersättningar såsom förtjänster, ty om man det gör, tolkar man icke bestämmelserna rätt, enligt min tanke. Det är ju i allt fall ett faktum, att dagarfvodet är höjdt.

Nu har denna fråga varit föremål för kammarens öfverläggningar flera gånger — detta är fjärde gången — och Andra Kammaren har alltid vidhållit sin ståndpunkt i fråga om den klass, där nu ifrågavarande tjänstemän skola vara placerade. Äfven utskottets majoritet bibehåller den uppfattning den hade sista gången, då denna fråga var före i Riksdagen. Kungl. Maj:t kom då med förslag att flytta upp dessa tjänstemän i en högre klass, och utskottet motiverade sitt afstyrkande af propositionen därmed, att man afvaktade nytt resereglemente för att få se, om icke rätta tiden då vore inne för att hjälpa dessa tjänstemän. Nu har hjälpen kommit i form af en ökning i dagarfvodet med 2 kronor. Således är väl Kungl. Maj:t i detta fall tillfredsställd, då Kungl. Maj:t icke har gjort någon framställning om denna förändring. Och herrarne må säga hvad som helst i denna sak. Hvad var det, som föranledde Riksdagen att slutligen skriva till Kungl. Maj:t och begära en förändring i gällande resereglemente?

Jo, Riksdagens skrifvelse år 1895 både börjar och slutar med att uttala, att den största sparsamhet med statens medel måtte iakttagas. Hufvudinnehållet i denna skrifvelse är uttryckt i endast några få rader, hvilka jag därför ber att få uppläsa. Öfverskriften har följande lydelse: »Riksdagens skrifvelse till Konungen angående omarbetning af gällande reglemente — — — i syfte att åstadkomma större sparsamhet med statens medel.» Och så heter det vidare i skrifvelsen: »Då, enligt hvad sålunda anförts, Riksdagen anser, att besparingar med afseende å de från statsverket utgående resekostnadsersättningarna kunna vinnas, får Riksdagen, i anledning af ifrågavarande framställning, hos Eders Kungl. Maj:t begära omarbetning utaf gällande resereglemente af den 11 februari 1881 i syfte att, hvad afser resekostnadsersätt-

ningarna, större sparsamhet med statens medel måtte åstadkommas.» Detta var alltså motivet till att resereglementet borde omarbetas.

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.*

(Forts.)

Nu har Kungl. Maj:t iakttagit en sådan sparsamhet på alla de områden, Kungl. Maj:t ansett detta vara möjligt, nämligen i fråga om ersättningen för transport af saker och i fråga om antalet hästar uti första klass, där en minskning skett. Men sedan, när Kungl. Maj:t kommit till en annan fråga, nämligen dagarfvodets storlek, har Kungl. Maj:t vidtagit den förståndiga åtgärden att med hänsyn till att det är något dyrare att lefva nu, än det var, då reglementet först skrefs, höja detta dagarfvode för samtliga klasser utom för den första. För första klassen är alltså dagarfvodet detsamma som förut, men för andra klassen har det höjts från 12 till 13 kronor, för tredje klassen från 10 och till 11 kronor, för fjärde klassen från 6 till 8 kronor och för femte klassen slutligen ifrån 2 kronor 50 öre till 4 kronor. I alla öfriga afseenden har Kungl. Maj:t sökt utarbета reglementet just så, som Riksdagen önskat, eller så att vederbörande skola få den betalning, som kan anses vara skälig, men icke heller mer. Man får således här icke räkna på samma sätt som den förste talaren gjorde, och säga, att dessa tjänstemän, hvarom nu är fråga, icke skola få någon större förtjänst än förut. Ja, han sade ju, att den ersättning, de nu få, icke vore större än förut. Men detta kan väl icke kallas att räkna rätt. En af dessa tjänstemän har under året rest under 58 dagar, och med den ökning i dagarfvodet, som enligt det nya reglementet tillkommer dessa tjänstemän, eller 2 kronor per dag, skulle alltså ersättningen blifva 116 kronor mer än enligt det förut gällande resereglementet, och för en annan af ifrågavarande tjänstemän, hvilken har 41 resdagar, skulle motsvarande ökning blifva 82 kronor. Jag har därvid icke tagit med ersättningen för transport af reseffekter eller ersättningen för skjuts.

Här har såsom skäl för att de nu ifrågavarande tjänstemännen borde flyttas från fjärde klassen till den tredje, anförts det, att i tredje klassen äro upptagna åtskilliga, som icke ha större värdighet än de förstnämnda tjänstemännen. Ja, det vill jag icke förneka, men om herrarne börja på att plocka på resereglementet, så kan jag försäkra herrarne, att ni aldrig skola få det sådant, att alla bli till lags — det är ingen möjlighet. Det skall alltid heta, att af de hundratals ämbets- och förtroendemän, som äro upptagna i de olika klasserna, har den och den lika mycket betaldt som en annan, hvilken förts till en högre klass, eller att den och den bör uppträda med lika mycken värdighet som den och den, hvilken står i klassen öfver honom, och att således äfven dessa andra böra flyttas upp i en högre klass. Nu kan man emellertid gå en annan väg. Om det t. ex. finnes någon i tredje klassen, som kan anses vara jämställd med någon

Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)

i fjärde klassen, så skulle man ju kunna flytta ned denne, som står i tredje klassen, till fjärde klassen. Då tror jag, att man skulle få hjälp af ganska många. Detta är en lika säker, god och rättvis väg som den andra väg, man här velat beträda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr Kvarnzelius: Med anledning af hvad den siste talaren yttrade om att jag här ville ha ett uttalande af kammaren till förmån för den ställning, jag i denna fråga möjligen skulle komma att intaga inom yrkesfarekommittén, ber jag att få protestera mot att en sådan mening lägges in i motiven till den af mig väckta motionen. Det var emellertid icke för att uttala denna protest, som jag begärde ordet.

Af den siste talarens anförande framgick, att vederbörande skulle kunna göra en rätt afsevärd förtjänst därigenom, att de reste i andra klass, men i enlighet med resereglementets bestämmelser hade rätt att debitera statsverket efter första klass. Ja, det är nog möjligt, att många göra så, men hvad yrkesinspektörerna beträffar, tror jag, att det hör till sällsyntheterna, att de kunna begagna sig af ett sådant system; åtminstone går det icke uppe i Norrland, ty norr om Stockholm medfölja, såsom bekant, icke några första klass vagnar i tågen. Där ha således yrkesinspektörerna lika litet som några andra rätt att debitera högre än för den klass, som faktiskt förekommer, nämligen andra klass, och de kunna alltså icke där göra sig någon förtjänst på antydt sätt. För öfrigt resa ju yrkesinspektörerna merendels endast korta distanser, och det är ju så, att en resande icke under alla förhållanden har rätt att åka i första klass, utan endast för såvidt hans resa gäller ett visst antal kilometer. Detta senare gör också, att yrkesinspektörerna icke kunna på sätt, här sagts, skaffa sig en extra förtjänst genom att köpa en billigare biljett, än hvad de ha rätt att debitera statsverket.

Kärnpunkten här är naturligtvis den, att vi skola ordna det så, att yrkesinspektörerna, när de afslutat en resa, verkligen kunna säga: här ha debet och kredit gått jämt ihop för mig. Och det är ur den synpunkten, som jag fortfarande vågar påstå, att 8 kronor är alldeles för litet dagarfvode för en yrkesinspektör. Våra handelsresande, som i fråga om social ställning väl icke kunna sättas högre än yrkesinspektörerna, disponera i genomsnitt 10 à 15 kronor per dag för sina utgifter till mat och logi, och den, som har rest aldrig så litet, har nog gjort den erfarenheten, att man icke kommer så synnerligen långt med 10 eller 11 kronor om dagen. Förhållandet är ju det, att yrkesinspektörerna stanna högst en dag på hvarje plats, och då måste de gifvetvis bo på hotell. Där skola de, förutom betalning för rummet, gifva drickspenningar åt en stor stab af betjäning. Det

är ju ock så, att drickspenningarna ofta gå till mer än hela hotellräkningen. Då är det lätt att räkna ut, att man inte kommer så synnerligen långt med en 10 kronor om dagen, och den erfarenheten böra ju Andra Kammarens ledamöter ha förskaffat sig under sitt riksdagsmannaskap, att 10 kronor om dagen äro ganska lätt förbrukade, utan att man därför behöfver göra sig skyldig till några extravaganser. Jag tror således, att man äfven ur denna synpunkt kan våga göra det påståendet, att det är en mycket rimlig begäran, som här är framställd.

*Angående
yrkesinspek-
törernas rese-
ersättning.
(Forts.)*

Jag är fullständigt ense med herr Carl Persson om innebörden af Riksdagens skrifvelse år 1895, i hvilken Riksdagen begär en reformering af det gällande resereglementet, men jag är icke lika öfvertygad som han därom, att denna reform verkligen har blifvit gjord i och med det nya resereglementets tillkomst. Jag tror, att man här skulle kunna göra än större besparingar. Jag har den uppfattningen, att de besparingar, som äga rum genom minskning af antalet hästar och i fråga om ersättning för transport af effekter, äro rena bagateller i jämförelse med hvad som skulle kunna ske på annat sätt. Nog borde man väl kunna slå fast den satsen, att den, som reser i andra klass, icke äger rätt att debitera statsverket för mera, än hvad resan i själfva verket kostar, så att man kommer ifrån det oeffter rättighetssystem, som ligger däri, att en tjänsteman gör sig en oskälig vinst genom att debitera en högre klass än den, han åkt i. Men icke skall väl denna omständighet läggas till grund för beslutet i nu föreliggande fråga, där det ju gäller personer, som sällan eller aldrig äro i tillfälle att debitera på ett dylikt sätt.

Jag vidhåller således mitt yrkande om bifall till reservationen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talmannen i öfverensstämmelse med de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, proposition först på bifall till utskottets hemställan i denna punkt och vidare på afslag å berörda hemställan och bifall i stället till den af herr Persson i Tällberg med flere vid punkten afgifna reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i åttonde punkten af utskottets förevarande utlåtande n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets berörda hemställan bifallit den af herr Persson i Tällberg med flere vid punkten afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 138 ja mot 53 nej, hvadan kammaren alltså i denna punkt bifallit utskottets hemställan.

Punkterna 9:o)—12:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
generaltull-
styrelsens
tullbehand-
lings- och upp-
lysningsbyrå.*

Punkten 13:o), angående generaltullstyrelsens tullbehandlings- och upplysningsbyrå.

Efter punktens föredragning begärdes ordet af

Herr Röing, som anförde: I den motion, som jag framlade vid 1906 års riksdag angående inrättande af en tullteknisk byrå, framhöllos fördelarne för såväl näringslivets män som för staten, om en dylik byrå kom till stånd. Dock påpekade jag som en oafvislig nödvändighet enligt mitt förmenande, att ett samarbete skulle komma till stånd mellan denna byrå och näringslivets män, samt att de tulltjänstemän, som insattes i denna byrå, hade den nödvändiga tulltekniska utbildningen, för att byrån skulle blifva till den nytta, som vi motionärer hoppades.

Som man finner af herr statsrådet och chefens för finansdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet beträffande denna punkt, har regeringen redan i början af juli månad i fjor anbefallt öfverståthållareämbetet och samtliga länsstyrelser att vända sig till handels- och industrikammare samt fabriksföreningar i Stockholm för att inhämta deras yttranden i denna punkt samt sedermera inkomma med dessa yttranden och egna utlåtanden. Af Kungl. Maj:ts proposition framgår emellertid, att icke alla dessa yttranden inkommit till regeringen, hvilket är orsaken till att något samarbete mellan den tulltekniska byrån och näringsidkarne ännu icke kommit till stånd. Jag ber därför att få uttala den förhoppningen, att dessa yttranden måtte så snart som möjligt inlämnas till regeringen för att detta samarbete måtte kunna etableras.

Men hvad jag särskildt velat yttra några ord om är tillsättandet af tjänsterna i den tulltekniska byrån. Jag tillät mig vid den kungl. propositionens behandling i kammaren i fjor angående denna byrå framhålla den oafvisliga nödvändigheten af att tjänstemännen i denna byrå voro tulltekniskt utbildade och således män, hemmastadda i varukännedom. Icke endast en massa olika korporationer landet rundt har uttalat sig i samma riktning, utan då regeringen ansåg, att tulltaxekommittén satt inne med

sakkännedom i denna fråga, vände sig regeringen till densamma och anhöll om yttrande. Tulltaxekommittén har i sitt utlåtande beträffande denna fråga framhållit, »att vid tillsättning af ifrågasvarande befattningar hänsyn bör tagas till tullteknisk utbildning, så att jämväl de underordnade tjänstemännen voro i varukännedom väl förfarna». Huru ha nu regeringen och generaltullstyrelsen uppfattat dessa uttalanden? Jo, de ha icke fäst sig vid dem på minsta sätt. Först och främst har en jurist till satts som sekreterare, och när registrators- och aktuariefattningen skulle tillsättas, så utsågs därtill en extra ordinarie hofrättsnotarie. Det är att bemärka, att innehafvaren af denna sista befattning — registrators- och aktuariefattningen — är den person, som i första hand träder i beröring med allmänheten och bland annat skall tillhandagå ämbetsmyndigheter och enskilda med de upplysningar, hvilka han är i tillfälle lämna; att i de till byråns handläggning hörande ärenden, för hvilkas beredning erfordras inhämtande af utlåtanden från myndigheter eller sakkunnige eller införskaffande af handlingar eller varuprof m. m., ombesörja detta etc., frågor af den art, att det skulle vara mera i öfverensstämmelse med syftet med byråns inrättande, om registratorn vore tulltekniskt utbildad. Generaltullstyrelsen och sedermera Kungl. Maj:t vid klagomåls afgörande har ansett, att tullteknisk sakkunskap vid denna befattning vore betydelselös, och endast fäst afseende vid den sökandes större eller mindre vana vid kansligöromål. Och, mina herrar, generaltullstyrelsen har i sitt yttrande till Kungl. Maj:t, när frågan afgjordes, påpekat, att för den händelse Kungl. Maj:t icke kunde utse den extra ordinarie hofrättsnotarien till registrator och aktuarie i den tulltekniska byrån, så ansåg styrelsen, att en ordinarie postexpeditör borde utses framför de tulltekniskt bildade personer, som sökte befattningen. Ja, längre kan väl icke en styrelse gå i sitt utlåtande. Jag vill dock påpeka, att den ordinarie postexpeditör, som blef förordad framför de tulltekniskt bildade tulltjänstemännen, visserligen är en person, som någon kortare tid på dagen tjänstgör på tullstyrelsens revisionsbyrå som biträde åt revisorn, men man kan icke säga, att han har denna plats annat än som bisyssla, så mycket mer som han aldrig handlagt praktiska tullgöromål. Jag kan icke annat än på det lifligaste beklaga, att generaltullstyrelsen och sedermera Kungl. Maj:t så fullständigt — — —

*Angående
generaltull-
styrelsens
tullbehand-
lings- och upp-
lysningsbyrå.*
(Forts.)

Herr talmannen yttrade nu, att han finge erinra den ärade talaren om innehållet i 90 § regeringsformen.

Herr Röing fortsatte härefter: — — underkänt dessa synpunkter, och jag anser, herr talman, att denna tulltekniska byrå, som vi gå att lämna anslag till, icke har blifvit så sammansatt,

att den kan vara till den stora nytta, som vi alla näringsidkare hade hoppats.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

*Angående
underhåll och
reparation af
publika bygg-
nader.*

Efter föredragning af *punkten 14:o*), angående underhåll och reparationer af publika byggnader, lämnades på begäran ordet till

Hans excellens herr statsministern Lindman, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Denna punkt, den 14:de punkten, angående extra anslag af 50,000 kronor till underhåll och reparationer af publika byggnader, har föranlett en anmärkning af utskottet. Utskottet har ansett det önskvärdt, att alla anslag till nybyggnader eller reparationer begärdes på en gång. Med anledning däraf ber jag få erinra, att öfverintendentsämbetet har till sitt förfogande ett ordinarie anslag å 250,000 kronor till underhåll och reparationer af publika byggnader och därjämte det ifrågasvarande extra anslaget på 50,000 kronor. Båda dessa anslag har öfverintendentsämbetet använt om hvarandra för underhåll och reparationer af byggnader. Det extra anslaget har tillkommit därför, att öfverintendentsämbetet fick vård om allt flera och flera byggnader och därför att arbets- och materialprisen stego. Nu är det gifvet, att då fråga uppstått att uppföra större nybyggnader eller större nyinredningar, så ha omkostnaderna därför icke kunnat tagas af underhålls- och reparationsanslaget, utan Kungl. Maj:t har af Riksdagen begärt extra anslag, för att detta arbete skulle kunna fullgöras. Men detta har icke enligt öfverintendentsämbetets mening ansetts innebära hinder för att samtidigt använda någon del af underhålls- och reparationsanslaget för ett behöfligt underhållsarbete å en annan del af samma byggnad, då — såsom öfverintendentsämbetet framhållit — beträffande dessa hus icke endast nybyggnader och större underhållsarbeten utan också reparationer visat sig vara behöfliga. Hvad särskildt beträffar de två länsresidensen i Jönköping och Kristianstad, begärdes för residenset i Jönköping vid förliden riksdag ett anslag för ett större ändringsarbete, men samtidigt anmälde öfverintendentsämbetet — och det finnes intaget i Kungl. Maj:ts proposition — att kostnaden för reparationen af fasaderna, 6,000 kronor, skulle tagas från underhållsanslaget. Beträffande nybyggnaden vid residenset i Kristianstad råder samma förhållande. Öfverintendentsämbetet har ansett, att reparationen af fasaderna för 3,000 kronor skulle bekostas af samma anslag, oaktadt ämbetet begärt extra anslag af Riksdagen för nybyggnad på samma residens.

Det är endast detta jag velat meddela för att i någon mån beriktiga uttalandet af statsutskottet.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

Punkterna 15:o)—27:o).

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 28:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 29:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs *punkten 30:o)* angående understöd till rederiaktiebolaget Nordstjernen för uppehållande af regelbunden ångfartygsförbindelse mellan Sverige och La Plata-länderna, och lämnades därvid ordet till:

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.*

Hans excellens, herr statsministern Lindman, som anförde: Herr talman, mina herrar! I föreliggande punkt ber jag få erinra därom, att Riksdagen år 1906, då fråga förevar om subvention åt den s. k. La Plata-linjen, beslöt, att vid lämnandet af subventionen skulle fästas som villkor, att den sista hamn, som af bolagets båtar anlöpdes, skulle vara svensk, med undantag däraf att de skulle få gå in i engelsk hamn för att hämta kol. Last skulle de sålunda icke få taga i senare hamn än svensk. Bestämmelsen härom intogs i kontraktet med bolaget, men det dröjde icke länge, förrän olägenheterna af densamma började visa sig. Förut gingo nämligen dessa båtar hvart som helst, och de togo lastfyllnad i norska hamnar, när de icke fingo full last i svensk hamn. De kompletterade sålunda där sin last, och det är naturligt, att de icke ansågo sig förhindrade att så göra. Men sedan subvention var gifven och ofvannämnda villkor stipulerats i kontraktet, kunde de icke göra på det sättet. Nu inträffade det på grund däraf, att en utländsk linje uppkom, som i stället anlöpte ifrågavarande norska hamnar och tog den last, som de svenska båtarna förut icke voro förmenade att intaga.

Det är detta villkor, som Kungl. Maj:t nu föreslår Riksdagen, att det måtte bortfalla, så att nämligen bolaget må äga rätt att låta sina båtar gå in i främmande hamn efter den svenska, hvarigenom denna med andra ord icke behöfver vara den sista.

Mot detta har utskottet ingenting haft att invända. Men det gör en erinran i ett annat afseende, nämligen att det borde införas bestämmelser i kontraktet, att frakten från utländsk lastningshamn icke finge sättas lägre än från svensk för samma slags varor. Det är just mot denna del af utskottets motivering, som jag ber att få yttra mig.

För det första synes det mig, som om det redan i kon-

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

traktets § 3 finnes fullt betryggande korrektiv mot missbruk i detta fall. Denna paragraf har nämligen följande lydelse: »Från Sverige till La Plata-länderna afgående fartyg må icke, förrän allt för befordran med fartyget erbjudet, till La Plata-länderna destineradt, svenskt gods antecknats för inlastning i fartyget, tagas i anspråk för fraktande af annat gods.» Genom denna bestämmelse är sålunda bolaget förhindradt att taga något utländskt gods, förrän det intagit allt det svenska, som antecknats för inlastning.

Nu kan ju den anmärkning, som af utskottet blifvit gjord, vid första påseendet synas ganska naturlig, nämligen att de svenska varorna böra ha lika billig frakt som de utländska, och det särskildt därför att de icke via norsk hamn skola inlastas å svenska båtar. Men en sådan anordning kommer att medföra en del olägenheter eller rättare, gagnet af förändringen kommer icke att vinnas, om denna utskottets bestämmelse får stå kvar.

För det första vill jag härom säga, att de utländska linjerna, genom att sätta ned frakten endast helt obetydligt under hvad det svenska bolaget fastställt för varor från Göteborg, kunna taga de norska varorna. De äro därvidlag bättre ställda i konkurrensen än de svenska båtarna, ty de kunna sätta ned frakten för endast de varor, som inlastas i norsk hamn, under det den svenska linjen måste göra detsamma icke blott för dessa utan äfven för de varor, som tagas i svenska hamnar.

Det synes mig, som om man för öfrigt icke behöfde vara så rädd, enär det i kontraktet äfven finnes en bestämmelse om maximitaxor för varor från svensk hamn, hvilka taxor fastställts af Kungl. Maj:t, som därvid tagit hänsyn till de frakter, som betalas för varor från Hamburg och andra sådana platser till La Plata-länderna. Man kan sålunda icke invända, att rederibolaget skulle sätta frakten för högt för varor från svensk hamn på bekostnad af dem, som inlastas i främmande hamn, ty däremot finnes korrektiv i paragrafen om maximitaxor.

Slutligen vill jag erinra därom att, då Riksdagen i fjol behandlade en liknande fråga, nämligen om subvention åt ostasiatiska bolagets båtar, det icke blott ej förekom villkor, utan det uttalades bestämdt, att bolaget ovillkorligen måste för att kunna äga bestånd hafva rättighet att anlöpa främmande hamnar, såsom Köpenhamn och Antwerpen, för att taga lastfyllnad. Och jag kan icke se, hvarför ej La Plata-linjen borde ha samma ställning som ostasiatiska kompaniet i detta fall.

Rederiet kan ju icke göra regelbundna trader på norska hamnar, ty det måste först taga alla de svenska varor, som finnas antecknade för inlastning, och man kan icke på förhand veta, om det finnes möjlighet att inlasta något vidare i norsk hamn. Men om båtarna icke bli fullastade i Göteborg, synes det mig olämpligt, om de icke skulle få gå in i norsk hamn och taga komplettering,

som de skulle kunna få, om frakten sattes lägre. Det vore att lägga ett onödigt hårdt band på rederiet, och det är därför jag hade hoppats att få en ändring till stånd i detta fall, ty annars blir resultatet endast, att man premierar den utländskakonkurrensen.

Jag hade därför tänkt mig, att det vore lämpligt, om de tre sista raderna af utskottets motivering om likställda frakter finge utgå, men därest detta icke läte sig göra, att man då åtminstone skulle ändra utskottets motivering på det sätt, att bolaget finge rättighet att anlöpa främmande hamn efter den svenska, men att Kungl. Maj:t skulle medgifva det endast för ett år i sänder, så att, i händelse missbruk uppkomme, Kungl. Maj:t skulle kunna rätta sådant till ett följande år.

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Ekman i Göteborg. Herr talman, mina herrar! Oaktadt de skäl, som nyss framlagts från herr statsministerns sida i den föreliggande frågan om villkoren för anlöpande af norsk hamn, så ser jag mig nödsakad att uttala en afvikande mening. Hans excellens yttrade, att § 3 i det föreslagna kontraktet skulle skydda de svenska exportörerna för alla olägenheter däraf, att en lägre frakt funnes satt från en annan hamn än den svenska. Gifvetvis är det mycket bra, att man har företräde till lastrum, men enligt min åsikt är det äfven nödvändigt, att man har företräde till samma frakt som den, hvilken ett konkurrerande lands exportörer kunna använda. Jag har intet att invända däremot, att La Plata-linjens ångare få, efter det de i svensk hamn intagit last, anlöpa en annan hamn — antagligen i främsta rummet en norsk — och där intaga lastfyllnad. Men hvad jag för min del absolut måste hålla på, det är, att den last, som intages i ett annat land, icke må få befordras till Argentina till lägre frakt än den, som beräknas för svenska varor af samma slag. Anledningen är den, att då vi med subventionen icke i främsta rummet afse att skapa en direkt ångbåtslinje Sverige—Argentina, utan hufvudändamålet är att befordra och upparbeta en svensk export, det skulle vara i synnerlig grad olyckligt, om ett land, som är så närbeläget som Norge och till utskeppning har varor af precis samma slag som dem, vi utskeppa till Argentina, skulle få dessa exporterade till lägre frakt. Följden skulle kunna blifva beträffande exempelvis trämassa — en artikel, i fråga om hvars export till La Plata-länderna Sverige och Norge äro ungefär likställda — att, om denna kunde befordras till låt oss säga 5 shilling pr ton billigare från Kristiania än från Göteborg, den norske exportören kunde sälja sin vara lika mycket billigare än den svenske exportören och på det sättet beröfva denne alla beställningar på denna vara. Detta kan ju icke vara meningen, men följderna blefve verkligen den, att staten ofrivilligt skulle gynna ett annat lands export. Det skulle äfven kunna hända, att svenska varor på detta sätt sökte sig väg öfver

Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La-Plata-
länderna.
(Forts.)

Kristiania, och något sådant är väl ändå ej alls meningen att uppmuntra.

Det finnes ett annat sätt för bolaget att gå till väga, i fall denna lastfyllnad i norsk hamn icke skulle kunna erhållas genom konkurrens med utländska linjer. Om jag tänker mig, att en svensk ångare komme till Norge för att erhålla lastfyllnad och därifrån samtidigt afginge en ångare, tillhörig en linje, som toge lägre frakt, då skulle vi gå miste om denna last, om vi ej taga samma frakt. Jag kan ej se, hvarför bolaget ej skulle kunna beräkna samma frakt från svensk hamn till Argentina, som utländskt bolag utan någon subvention kan acceptera från norsk hamn till samma plats. Ehuru regeringen bestämmer maximitaxan för denna subventionerade linje, så är det dock bra att äfven inom denna taxas ram kunna konkurrera med utländska linjer, som kunna befordra godset från annan hamn än svensk, ty eljest kunde det hända, att de svenska exportörerna delvis finge betala frakten för utlandets export.

På grund af dessa skäl och då jag icke ser, att det kan vara någon olägenhet förbunden med detta villkor, så måste jag hålla därpå, att det får kvarstå.

Hvad beträffar den omständigheten, att ostasiatiska kompaniet i sitt kontrakt med staten icke har fått något sådant villkor inrymdt, oaktadt äfven detta åtnjuter en mycket riklig subvention, så tillåter jag mig påpeka, att dessa fall icke äro helt och hållet analoga. Då ostasiatiska kompaniet icke kan i svensk hamn få full last för sina fartyg, så går det i regeln till Antwerpen och inlastar där en vara, som icke produceras i Sverige. I allmänhet blir det tungt gods i stora kvantiteter, t. ex. byggnadsgods, järnvägsräler och annat dylikt, som icke tillverkas i Sverige. Beträffande detta slags gods går det naturligtvis lätt att medgifva bolaget frihet i fråga om fraktsatserna, under det att, då fråga är om en vara af precis samma slag som en i Sverige tillverkad, det blir en direkt handelskonkurrens.

Under andra förhållanden skulle jag icke hafva framställt ett sådant yrkande, men det är verkligen en så viktig sak för vår export, att icke ett närgränsande land genom denna subventionerade linje får billigare frakt för sina varor, att jag, herr talman, tillåter mig vidhålla mitt yrkande, att detta villkor i aftalet med La Plata-linjen må kvarstå.

Häruti instämde herr *Svensson* i Skyllberg.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Som jag har åhört förhandlingarna i statsutskottet, så vill jag säga några ord om det intryck, jag därifrån har. Från vederbörande utskottsafdelning kom förslaget i samma skick, som Kungl. Maj:t framlagt det, d. v. s. utan något bifogadt villkor. Vid behandlingen

inom utskottet in pleno blef i sista stund ett yrkande gjordt därom, att det villkor skulle göras, att bolaget icke får taga lägre frakt från utlandet än motsvarande frakt från Sverige. Och jag tänkte nog på, att detta icke var så rätt, men ville ej då i hastigheten göra något annat yrkande. Sedan jag emellertid närmare tänkt på frågan, har jag fått klart för mig, att vi här med ena handen återtaga, hvad vi med den andra gifvit. Vi hafva gifvit bolaget rättighet att anlöpa annan hamn än den svenska för att komplettera sin last, men i samma penndrag hafva vi bestämt, att bolaget icke får konkurrera med andra bolag, d. v. s. ej får taga lägre frakt än från svensk hamn. Sålunda kan en konkurrerande dansk linje, som uppkommit, sedan detta bolag bildades, och som egentligen lagt an på konkurrens med det svenska bolaget, synnerligast om den norska utskeppningen på La Plata, på detta sätt blifva gynnad af den svenska Riksdagen, om vi nämligen taga det villkor, som utskottet har föreslagit. Ty den danska linjen behöfver endast sätta ned frakten 6 pence eller 1 shilling under den normala, så kan icke det svenska bolaget göra något däråt. Detta har aldrig varit statsutskottets mening, det vet jag. Och naturligtvis icke heller regeringens. Meningen var att åstadkomma en förbättring och ej en försämring.

Man talar här endast om, att det skulle vara fråga därom, att den svenska lasten kunde gå till Kristiania och där utlastas för en billigare frakt. Men man tänker ej därpå, att det äfven finnes andra hamnar i utlandet, där man kan komplettera lasten, t. ex. Antwerpen. Den talare, som nyss hade ordet, nämnde, att det ostasiatiska kompaniet, som ej är betungadt med ett villkor att ej få anlöpa utländsk hamn, just brukar anlöpa Antwerpen för att komplettera. Men då är ju det endast fråga om räls och dylikt, som ej produceras i Sverige, och det är väl ej meningen, att vi skulle tvinga rederiet att, när det ej fått full last från Sverige, gå med halflastade fartyg till La Plata, d. v. s. hindra det att göra en liten smula affär genom att fylla sina lastrum äfven med andra varor, äfven om de draga billigare frakt. Så sköta sig alla andra rederier, och så böra väl äfven våra få göra.

Det talades vidare om frakterna. Ja, regeringen har förbehållit sig rätt gentemot bolaget att äfven få granska fraktsatserna. Vi behöfva sålunda ej vara rädda för att dessa skola komma att öferskrida de normala. Jag kan ej annat se, än att, om Riksdagen håller på hvad utskottet föreslagit, den gynnar icke det svenska bolaget, utan tvärtom stjälper detta och gynnar konkurrensbolagen. Med alla kontrakt är ju meningen den, att man ej onödigtvis skall införa några villkor, som kunna skada den ena parten, om de ej på samma gång gagna den andra. Men det har man här gjort. Man har infört en passus, som ser nog så oskyldig ut, men som skadar rederiet utan att gagna någon. Nu kunna vi icke bestämma några frakter från Norge för det

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Angående
 understöd för
 uppehållande
 af ångfartygs-
 förbindelse
 mellan
 Sverige och
 La Plata-
 länderna.
 (Forts.)

konkurrerande bolaget, de må vara lägre eller högre. Det är blott från Sverige, som vi kunna bestämma frakterna för våra subventionerade båtar. Då vore det märkvärdigt, om ej den fria konkurrensen skulle få göra sig gällande till gagn för våra svenska bolag. Om man nu vill gå in på hvad statsministern här föreslagit, nämligen att låta kontraktet endast gälla för ett år i sänder, så finge regeringen rättighet att draga in den ifrågavarande subventionen, om rederiet skulle missbruka denna rättighet, och rederiet komme sålunda att arbeta under en ständig uppsikt och skulle därför noga akta sig för missbruk af sina fraktsatser. Det finge emellertid fria händer i konkurrensen. Jag tror, att Riksdagen skulle göra rätt i att bevilja hvad statsministern föreslagit. Det är ju ej meningen, att någon ändring skall ske i klämman. Det är endast de två raderna i motiveringen, som tillkommit i utskottet, som jag anser böra ändras så, som statsministern föreslagit.

Med herr Ödman instämde herr *Bromée* i Billsta.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman, mina herrar! Jag var nyss inne i medkammaren och hörde, hur statsutskottets ordförande yttrade sig i denna fråga. Bland annat sade han: »Om jag i utskottet hade hört denna diskussion, så hade jag nog biträdt en något annan mening än den, som kom in i utskottets motivering.» Han slutade med att biträda den mening, som här nu blifvit af herr Ödman och förut äfven af hans excellens herr statsministern förordad. Jag tänkte först begära återremiss till utskottet med anledning af denna sak, men då jag förmodar, att kammaren ändå kommer att fatta det beslut jag önskar, så skall jag be att få instämma i den siste ärade talarens yrkande på, att den af honom föreslagna ändringen måtte komma till stånd.

Herr Lindley: Herr talman, mina herrar! Det torde vara klokt att försöka att klara begreppen och göra sig reda för, hvarför denna statssubvention blifvit beviljad. Är det därför, att vi ovillkorligen af nationalstolthet vilja hafva en linje ute i La Plata-floden, eller är det därför, att vi vilja försöka understödja vår industri för att kunna afyttra varor i främmande land? Mig synes detta sista vara ändamålet med statssubventionen; och då så är fallet, tycker jag, att det står ganska klart för hvar och en, att, om vi understödja en linje och fastställa fraktsatser för den från vårt land, men sedan låta samma linjes båtar gå till ett närgränsande land och därifrån transportera samma varor som från vårt land, men mot billigare frakt, vi naturligtvis stjälpä den svenska industrien. Världsmarknaden är mycket ömtålig; och redan en så liten differens som 5 eller 10 shillings kan afgöra möjligheten att få försälja svenska varor.

Utgår man härifrån, så tror jag, att det helt enkelt kan

vara ganska farligt att säga, att bolaget skall hafva fullständig frihet att ställa sma fraktsatser huru det vill i de främmande länderna, under det att taxorna i vårt land äro fastställda en gång för alla. Kunde däremot beslutet läggas så, att man medgäfvade bolaget att medelst lägre fraktsatser konkurrera om alla sådana varor, som icke utföras från fäderneslandet, då tror jag, att det blefve ett lyckligt beslut, ty då eröfrade man transporten och följaktligen äfven förtjänsten därpå. På det sättet tror jag, att man skulle kunna vinna sitt syftemål; men att helt enkelt medgifva bolaget rättighet att nedsätta frakttaxorna för varor, som från främmande land utföras, det finner jag vara en farlig princip att fastslå och anser mig därför böra understödja reservationen.

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman, mina herrar! Jag skulle kunna instämma med den föregående talaren, men det är en sak, som man i detta fall bör taga med i beräkningen, och det är, att dessa båtar äro mycket stora och kunna inrymma en ofantligt stor last. Om nu händelsen skulle vara den, att de icke få full last i vårt land, så böra de väl lämpligen få gå in i en hamn i ett annat land och intaga tilläggslast, så att de icke behöfva att gå med ofullständig last. Häremot anmärkte en föregående talare, att man på det sättet icke gynnar den inhemska industrien så, som man bör, utan på ett otillbörligt sätt uppmuntrar konkurrerande företag och gynnar en utländsk industri på vår industris bekostnad. Jag ber emellertid få erinra därom, att vi hafva ett annat bolag, ett danskt bolag, som numera upptager konkurrens med oss på denna fraktmarknad. Det bolaget låter i alla fall sina ängare anlöpa grannlandets hamnar och låter sig nöja med dessa lägre fraktsatser. Under sådana förhållanden tror jag, att man får se saken från affärssynpunkt och handla därefter. Enligt min uppfattning har utskottet sett saken rätt; och med den lilla förändring af motiveringen, som här påyrkats, tror jag, att den kommer att väl ordnas.

Herr Nilson i Örebro: Ett rederiföretag af den art och beskaffenhet som rederiaktiebolaget Nordstjernan är för sin ekonomiska bärighet beroende icke endast af utfrakterna, utan i betydande grad äfven af hemfrakterna. Om dessa hemfrakter innehåller statsrådsprotokollet åtskilliga uttalanden, som jag funnit ganska anmärkningsvärda. Sålunda framgår utaf hvad som säges på sidan 162, att under det hemfrakterna under år 1905 hafva ställt sig relativt tillfredsställande, belöpande sig till i medeltal 72,000 kronor brutto per resa, så hafva dessa hemfrakter sedermera befunnit sig i stadigt nedgående; och har hemfraktsmarknaden år 1906 i så hög grad försämrats, att den medelfrakt, som kunde erhållas för hemlasterna, ej uppgått till högre belopp än omkring 54,000 kronor brutto per resa. Alltså hafva hemfrakterna

Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)

från år 1905 till år 1906 sjunkit med 18,000 kronor per resa, hvilket för 6 resor om året gör ej mindre än 108,000 kronor. Vidkommande året 1907, om hvilket det ännu icke finnes fullständiga uppgifter, säges i den kungliga propositionen, att hemfrakterna detta år varit ännu lägre än år 1906, i det att desamma i medeltal knappast komma att uppgå till 50,000 kronor brutto per resa, alltså, i jämförelse med förhållandena 1905, en minskning af 22,000 kronor per resa, eller ej mindre än 132,000 kronor för hela seglationsåret. Det är något mer än hela den brist, som bolaget säger att seglationen för det året skulle komma att visa.

Däremot är det med tillfredsställelse, som man erfar, att utfrakterna ökats. Man skulle med anledning däraf kunna vara benägen att antaga, att en orsak till att hemfrakterna så afsevärdt nedgått skulle ligga däri, att importen till Sverige från Argentina under tiden har minskats. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Importen till Sverige år 1905 från Argentina utgjorde nämligen enligt kommerskollegii statistik 25,913 ton gods. År 1906, som för rederibolaget Nordstjernen visat ett så ogynnsamt resultat med afseende på hemfrakterna, utgjorde sammanlagda godsmängden, som transporterades från Argentina till Sverige, 48,280 ton, alltså nära dubbelt. Man kan då verkligen fråga sig, huruvida bolaget på ett fullt rationellt och tillfredsställande sätt sköter hemfrakterna. Jag för min del är böjd för det antagandet, att så icke är förhållandet. Och anser jag mig hafva ett visst bevis för, att detta mitt antagande är riktigt. Jag skall i detta hänseende tillåta mig anföra, hurusom den firma, för hvilken jag är chef, under sistlidna års höst hade i sina händer en cif-offert å ett parti oljekakor från Argentina till Sverige. Men jag ansåg, att det var rätt och tillbörligt, att man med denna frakt till Sverige skulle gynna det svenska rederiföretaget, hvarför jag utbad mig af vederbörande agent en fob-offert samtidigt med att jag tillskref rederibolaget Nordstjernen här i Stockholm och anhöll om uppgift å den lägsta frakt, som bolaget ville notera för 300 ton rapskakor från Argentina. På denna hemställan erhöles från rederibolaget Nordstjernen följande svar, som jag skall be att få uppläsa:

»Stockholm den 29 juni 1907.

Aktiebolaget E. A. Nilson, Örebro.

Vi tacka för Edert v. brefkort af gårdagen, hvori Ni anhölla det vi skola notera lägsta frakt för cirka 300 tons rapskakor från Argentina till Norrköping eller Stockholm. Till svar bedja vi få meddela, att vi, såsom är vanligt med reguljära linjer på Argentina, öfverlämnat till vårt ombud i Buenos Aires, Don Pedro Christophersen, att notera hemfrakterna till därvarande exportörer. Ni kunna sålunda genom den agent, af hvilken Ni

köpa, och hvilken gifvetvis står i förbindelse med en exportfirma i Buenos Aires, erhålla en cif-offert för rapskakor till Stockholm eller Göteborg och äfven för Norrköping med omlastning öfver Stockholm.

Med sann högaktning
För Rederiaktiebolaget Nordstjernan
Axel Johnson.

gm Wilh Söderlund.»

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse,
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Mina bemödanden att på grund af en fob-offert kunna gynna detta svenska rederibolag blefvo genom detta snäfva och i sak otillfredsställande svar omintetgjorda; ty jag åtminstone håller före, att det ingalunda är en tillfredsställande anordning, att, om jag såsom importör vill veta detta bolags fraktsatser från Argentina till Sverige, jag skall behöfva gå ned till Buenos Aires och fråga efter dessa fraktsatser. Mig synes det vara en tämligen billig begäran, att hufvudkontoret skall kunna sköta sin hemfraktsaffär på ett sådant sätt, att det är i tillfälle att lämna ett så pass tillfredsställande besked, att man därpå kan bygga en något så när tillförlitlig befraktningskalkyl. Denna affär omintetgjordes, som sagdt. För min del är jag öfvertygad om, att om bolaget icke på ett mera tillfredsställande sätt tillgodoser hemfraktstrafiken, så kommer denna i mycket afsevärd grad att likom tillförne gå via Hamburg till Sverige och sålunda gå det svenska bolaget förbi. Det var detta, herr talman, som jag önskade att i saken anföra. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Broström: Herr talman, mina herrar! Då Riksdagen år 1906 beviljade anslag till La Plata-linjen, inträdde den därmed på en ny väg i sin politik, nämligen subventionspolitikens väg. Det var därför uppenbart, att man endast på ett ungefär kunde beräkna de anslag, som man beviljade, och äfven att man med hänsyn till de vid anslagen fästade villkoren var ute på delvis obekanta områden. Vi veta också alla, att de belopp, som beviljades, väsentligen understego de belopp, som Kungl. Maj:t vid ifrågavarande tillfälle begärde af Riksdagen. Emellertid har det visat sig, att den subvention, som bolaget då begärde, hade varit nödvändig för att förebygga större förluster för rederibolaget; och på den grund har bolaget i sitt kontrakt med staten fått den bestämmelsen inryckt, att bolaget icke skall vara skyldigt att upprätthålla linjen under hela den tillärnade tidsperioden, om det inom juni månads slut gör anmälan om kontraktets upphörande.

Nu har, såsom en följd häraf, bolaget, då det icke utan väsentlig förlust kunnat uppehålla trafiken, ingått till regeringen med en ansökan om en tilläggssubvention, som äfven blifvit föreslagen för Riksdagen. Statsutskottet har gillat Kungl. Maj:ts förslag, men har i motiveringen tillfogat en erinran, att bolaget

Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)

icke skulle få vid komplettering af lasten från ort utom Sverige beräkna lägre frakt än hvad som för hvarje varuslag är gällande från Sverige.

Det var ju så, att i 1906 års riksdagsbeslut ingick en förbindelse för bolaget att hafva svensk hamn såsom sista anlöpningshamn före afgången till La Plata, med rätt att under vägen anlöpa hamn endast för intagande af bunkerkol. Detta villkor har visat sig vara särdeles betungande; och med rätta har bolaget påyrkat detsamma borttagande. Förra årets Riksdag upptog ej heller detta villkor, då subvention beviljades för det Ostasiatiska Kompaniet. Man gör sig då med skäl den frågan: Hvad är syftemålet med denna subvention? Jo, ändamålet är ju att bereda möjlighet för afsättning af svenskt exportgods genom direkta exportlägenheter; och för enhvar, som är inne i dessa förhållanden, är det känt, att en sådan möjlighet icke har kunnat beredas med mindre än att statsmakterna hjälpande ingripa. Har nu denna subvention visat sig fylla sitt ändamål? Jag tror, att det med fog kan påstås, att så varit förhållandet med La Plata-linjen, där exportgodset stadigt ökats. Icke des- mindre har bolaget på den grund att i första hand utfrakterna varit särdeles oförmanliga och å andra sidan hemfrakterna ställt sig för bolaget mycket ogynnsamma, trots den beviljade subventionen, icke kunnat uppehålla denna förbindelse utan en ganska betydande förlust. Nu har det anmärkts, att det vore orimligt, att bolaget skulle taga lägre fraktsatser från andra hamnar än som beräknas från Sverige. Jag vill då erinra därom, att, sedan den svenska La Plata-linjen startades, en konkurrerande dansk linje uppstått. Med denna linje har det svenska bolaget för närvarande ett aftal, hvori de båda konkurrenternas intressesfärer blifvit så afgränsade, att det svenska bolaget icke får beröra danska hamnar för intagande af exportgods för La Plata, under det att det danska icke får göra intrång på den svenska exporten. Men vi ha dessutom ett annat närliggande exportområde, och det är det norska. Skulle nu det af statsutskottet föreslagna villkoret vidhållas, blefve följden den, att det svenska bolaget, som dock icke alltid kan påräkna fulla utlaster från Sverige, i konkurrensen med det danska bolaget skulle bli utestängdt från möjligheten att skaffa sig lastfyllnad, då det danska bolaget endast genom ett ringa underbjudande i frakten skulle bli det svenska ovilkorligen öfverlägset i konkurrensen. Jag anser, att det är, kommersiellt sedt, ett alldeles olämpligt villkor att påtvinga det svenska bolaget, så mycket mer som det ju, tyvärr måste jag säga, finnes vägar, där detsamma kan kringgås. Riksdagen har genom sin subventionspolitik velat bereda möjlighet för svenska flaggan att transportera svenskt gods direkt till transoceaniska länder. Då det är klart, att vår export på dessa ännu icke är så stor, att alla fartyg kunna erhålla fulla laster, och då, om de skulle gå till dessa aflägsna länder med

endast half, stundom kanske än mindre last, detta naturligtvis skulle medföra så betydliga förluster, att förbindelsen trots statssubventionen icke kunde uppehållas, synes det mig, att det är olämpligt och kommersiellt oriktigt af Riksdagen att pålägga bolaget sådana villkor, att det icke kan i sträfvan att uppehålla denna linje uppträda konkurrensmässigt gentemot på linjen konkurrerande företag. Det är därför jag anser mig kunna med fog ställa mig på den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t här har intagit. Hans excellens herr statsministern har föreslagit en modifikation af statsutskottets förslag i så måtto, att Kungl. Maj:t skulle år för år medgifva denna rättighet för bolaget, så att densamma icke skulle bli missbrukad. Jag kan icke säga, att jag till fullo gillar detta resonemang, men som en mellanväg kunde ju förslaget dock antagas.

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Nilson har i sitt anförande berört frågan om hemfrakterna och påvisat, att bolagets hemfrakter i genomsnitt blifvit lägre under senare tid än de förut varit, under det att, enligt hvad han med statistik visade, den svenska importen från La Plata ökats från — jag tror han sade 25,000 till 47,000 ton. Jag vill häremot säga, att den svenska importen från La Plata icke har det ringaste inflytande på fraktsatserna därifrån. Det finnes inom befraktningsvärlden intet område, som är så variabelt, hvad fraktsatserna beträffar, som La Plata. Exporten därifrån är ju enorm. Den beräknas innevarande år, då La Plata haft den bästa skörd i mannaminne, uppgå till tio millioner ton, och då förstå herrarne mycket väl, att 25 eller 30 eller 40 tusen ton till Sverige icke ha spår till inflytande på dessa frakter. Med de få lägenheter, som varit uppehållna af den svenska linjen, har det med lätthet kunnat inträffa, att bolagets fartyg kommit till La Plata under en särskildt ogynnsam period. Fluktuationen är så stark, att under det att i november, då den nya skörden kommer i marknaden, frakterna från Buenos Aires och Lorenzofloden stodo i ungefär 9 à 10 shillings, så voro de i januari uppe i 16 shillings för att i februari komma upp i 18. Om vi betänka, att de fartyg, som användas på dessa länder, äro 5- à 6,000-tonare, bör hvar och en inse, hvilken enorm fraktskillnad det blir genom ett par månaders förändringar i fraktförhållandena där nere. Jag anser därför, att herr Nilsons resonemang om hemfrakterna och bolagets ställning till dem icke är hållbart, emedan den svenska marknaden icke har något som helst inflytande på ifrågakvarande frakter.

På grund af hvad jag anført, vill jag därför instämma i det förslag till förändring af motiveringen af statsutskottets hemställan, som hans excellens herr statsministern framställt.

Herr *Nyström* instämde häruti.

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
erige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Ekman i Göteborg. Herr talman, mina herrar! Bedömmandet af denna fråga beror, såsom herrarne veta, helt och hållet på, huruvida man anser, att det är sjöfarten, den direkta linjen, som i främsta rummet skall gynnas, eller att det är exporten, som till förmån för vår industri skall upphjälpas. Den senare åsikten har, såvidt jag funnit, blifvit uttalad af de fleste talarne, men det hindrar icke, att äfven jag gärna ser, att denna linje kommer att blifva bärig och tillföra bolaget vinst. Därmed skulle man också måhända vinna, att subventionen i en framtid icke skulle behöfvas. Men jag vill hemställa till denna kammare, om man icke gjort nog för närvarande för linjen, då man velat icke blott bevilja en tilläggssubvention, utan ock medgifva anlöpande af utländsk hamn för komplettering af lasten, något, som förut var bolaget förbjudet. Det är ej heller bolaget förmenadt att konkurrera med andra linjer från utländsk hamn till Argentina, utan den fordran, som uppställes genom det nu ifrågasvarande villkoret, är den, att den svenske aflastaren icke skall vara sämre situerad än den utländske. Finner bolaget med sin fördel förenligt att ned-ätta frakterna från utländsk hamn, så må det gärna göra det, men måste bevilja den svenske exportören samma förmån, emedan annars ändamålet med subventionen, nämligen att understödja den svenska exporten, icke blir tillgodosedt. Här har sagts, att man kan bevilja bolaget rättighet att taga hvilken frakt det vill, men endast på sådana artiklar, som icke från Sverige exporteras. Jag vill erinra, att detta icke är bolaget förmenadt. Då de icke från Sverige exporteras, kan frakten sättas hur låg som helst, och särskildt så låg, att man icke för densamma kan betinga sig last från utländsk hamn till Argentina. Det gör Sverige ingenting, huru stor frakt som tages, om Sverige icke exporterar den varan. Hufvudsaken är, att den svenska exporten icke blir satt i andra rummet, ty jag tror icke, mina herrar, att någon skulle anse det önskvärdt.

Jag vidhåller mitt yrkande på bifall till statsutskottets förslag.

Herr Ahlstrand: Herr talman! Jag är icke fullt öfvertygad af de skäl, herr Ekman nu anført för att utskottets betänkande skulle antagas, utan ber, med anledning af hvad herr Broström yttrade, att få yrka, att ifrågasvarande punkt, som återfinnes på sidan 38 i betänkandet, undergår sådan förändring, att den kommer att lyda antingen: »De af Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i villkoren för statsunderstödet åtnjutande hafva icke heller, med hänsyn till hvad därom i statsrådsprotokollet anförts, gifvit utskottet anledning till någon erinran», eller: »De af Kungl. Maj:t föreslagna ändringarna i villkoren för statsunderstödet åtnjutande hafva icke heller, med hänsyn till hvad därom i statsrådsprotokollet anförts, gifvit utskottet anledning till annan erinran, än att i det föreslagna kontraktet böra införas

bestämmelser därom, att Kungl. Maj:t endast för ett år i sänder medger bolaget befrielse från skyldigheten att sist anlöpa svensk hamn.»

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Jeansson i Kalmar: Herr talman, mina herrar! När frågan om detta anslag vid 1906 års riksdag för första gången förekom, inskränkte jag mig till att instämma i det af herr Wallenberg framställda afslagsyrkandet, och detta hufvudsakligast på de skäl han anförde. Jag är af den åsikten, att man måste kalkylera, om dessa direkta ångbåtslinjer komma att bli bäriga eller icke. Är det så, att de icke gifva landet tillräcklig fördel och ekonomisk valuta för de dryga kostnader de måste draga, ja, då är det bättre att skicka exportgodset omlastadt via Hamburg eller andra platser. Nu spelar det för en mottagare såväl som för en afsändare en ofantlig roll, att man kan skicka sin vara tidt och ofta och att man kan beräkna, när varan framkommer. Med dessa direkta linjer, som vårt land nu slagit sig på, är det alldeles gifvet, att det blir en lång tid mellan hvar gång en vara kan afsändas. Detta gör, att mottagaren måste hålla varan på lager mera än om den skickas via en hamn, som har täta förbindelser, t. ex. Hamburg, där man har lägenheter flera gånger i månaden till de flesta länder. Då är det ju alldeles självklart, att det icke blir den fördel, som man beräknar för afsändaren af att kunna skicka direkt, ty han har en olägenhet, som uppväger denna fördel. Kommer så därtill, att af landet måste tillsättas betydliga belopp för att linjen skall kunna uppehållas, så utgöra kanske dessa belopp mera än frakten till omlastningsorten, och hvad har man då i behåll? Nu ha vi sett, huru det gått. Norge, där båtarne komplettera sin last, har fått billigare frakter än vårt lands exportörer, trots det att Norge icke behöfver betala någon subvention. Detta vill man nu förekomma genom utskottets förslag, och jag kan, då vi nu kommit in på frågan sådan den är, icke annat än gifva herr Ekman rätt i de skäl han framburit för bifall till utskottets förslag. Jag skulle för min egen del helst vilja yrka afslag på det subventionstillägg, som nu föreligger, då jag, såsom jag förut nämnde, på sin tid har yrkat afslag på hela subventionen.

Medan jag ännu har ordet ber jag få säga, att det som egentligen uppkallade mig var talet om hemfrakterna. Det kan icke annat än förvåna en mottagare af varor från La Plata-länderna — jag är nämligen en sådan — att det klagas öfver, att det råder brist på hemfrakter, ty i verkligheten förhåller det sig så, att tillgången på hemfrakter från La Plata-länderna till Sverige är större än hvad La Plata-linjen med sina hittillsvarande båtar kan effektuera. Jag kan i förbigående nämna, att jag förra året mottog fyra laster från La Plata-länderna, men ingen af dessa kom med La Plata-linjens båtar. La Plata-skörden har, såsom herr Bro-

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

ström nämnde, år från år ökats. Den är i år större än någonsin och var i fjol större än året förut. Huru kan det komma sig, att icke Nordstjernans båtar draga fördel af denna stora skörd. Då Sverige fyller större delen af sitt importbehof af hvetet från La Plata-länderna, hvarför tager icke då Nordstjernans båtar de laster af detta sädeslag, som de ovillkorligen kunna få. Det kan man verkligen fråga, och svaret ligger kanske däri, att de icke vilja angöra andra platser än Malmö, Stockholm och Göteborg, och vi veta, att kvarnarna äro spridda och att sådana finnas äfven på små platser. Det är troligtvis emedan man icke velat gå in till småplatser, som icke ha nog vatten, som man refuserat en hel del frakter som erbjudits. Men det vore dock en kalkylfråga, och det torde ock-å kunna väcka förvåning, att icke Nordstjernans båtar hellre taga frakter till småplatser än gå utan last, när andra båtar, som icke äro statssubventionerade, kunna göra det. Efter-som jag nu talat om småplatser, vill jag på samma gång säga, att, enär båtarna endast gå från Stockholm, Göteborg eller Malmö, det exportgoods, som skall gå från de mindre platserna, måste omlastas, så att om godset skall skickas från t. ex. Norrköping eller Kalmar måste det omlastas i Stockholm, Göteborg eller Malmö. Då godset således ändå skall omlastas, är det icke mycket dyrare att låta denna omlastning verkställas i Hamburg, och såsom jag redan nämnt, får man i så fall godset på ett behändigare och för mottagaren såväl som för afsändaren förmånligare sätt till mottagningsplatsen, utan att det måhända ställer sig mycket dyrare. Herr talman! Af hvad jag nu anfört framgår, att jag icke är någon beundrare af anslaget till en trade Sverige—La Plata, men då vi kommit in härpå och jag icke vill yrka afslag på ett enhälligt statsutskotts hemställan, skall jag icke göra något annat yrkande än det jag under de förhållanden, hvori vi kommit, anser vara det närmast riktiga, och det är bifall till statsutskottets förslag.

Herr Thorsson: I likhet med den föregående talaren hyser jag vissa betänkligheter, huruvida fördelarna af denna statssubvention uppväga de ekonomiska uppoffringarna. Men då Riksdagen slagit in på principen att subventionera vissa ångbåtslinjer, anser jag det äfven vara Riksdagens plikt att tillse, att icke allenast bolagets intressen utan äfven de svenska intressena i allmänhet här bevakas. Jag hyser den föreställningen, att, om vi subventionera en linje, sker detta just för att därigenom leda exporten öfver svenska hamnar, men för min del befarar jag, att genom ett bifall till det af hans excellens herr statsministern framställda förslaget en stor del af den svenska exporten skulle komma att gå öfver Kristiania. Ty genom järnvägsförbindelser och annorledes skulle varor mycket väl kunna med lika stor prisbillighet exporteras från Värmland direkt till Kristiania, som om de skickas

ned till Göteborg. När varorna sedan skola utskeppas från svensk hamn, är linjen genom bestämmelser i kontraktet skyldig att underkasta sig ett visst maximipris. Men ingenting hindrar det subventionerade bolaget att till lägre pris befordra varor från Kristiania, och Kristiania skulle då helt enkelt få en förmån af svenska statens subvention. Detta kan jag för min del icke vara med om, utan vill på det lifligaste *understryka* det villkor, som statsutskottet fogat vid beslutet. Det har också framhållits, att Kungl. Maj:t skulle få frihet att för ett år i sänder bestämma villkoren. Om nu det villkor, som statsutskottet uppställt för åtnjutande af det yrkade subventionsanslaget, skulle visa sig vara ogynnsamt, står det ju Kungl. Maj:t fritt att nästa år med stöd af de erfarenheter, som detta år lämnat, inkomma till Riksdagen med begäran om ändring i dithörande frågor. Jag anser därför, att Riksdagen icke bringat det subventionerade bolaget i en ogynn-ammare ställning genom att instämma med statsutskottet i dess betänkande, till hvilket jag, herr talman, ber att på det lifligaste få yrka bifall.

*Anående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Ahlstrand: Då herr Ödmans yrkande i hufvudsak öfverensstämmer med mitt eget, ber jag att få återtaga detta och ansluta mig till herr Ödmans.

Herr Ödman: Det har af en eller kanske ett par talare, som här yttrat sig, uttalats tvifvel-mål, om det kan vara skäl uti eller nödigt och nyttigt att subventionera och således gynna en viss linje. Denna fråga föreligger visserligen icke i dag, men den har förut varit debatterad. Jag vill endast nämna, att det icke är rederiet såsom sådant och icke ens sjöfarten såsom sådan, som egentligen drager nytta af subventionen, utan det är — och detta har redan flera gånger förut blifvit sagdt, men jag upprepar det, emedan det behöfver upprepas — hufvudsakligen den svenska *industrien*, som genom denna subvention skall upphjälpas. Ty detta var allas vår mening, när subventionen beviljades, och då det satts i tvifvelsmål, om denna subvention verkat godt eller icke, skall jag taga mig friheten att något angifva dess verkningar. År 1904 utgjorde värdet af Sveriges export till Argentina 748,545 kronor. År 1906 var värdet af samma export uppe i en summa af 1,806,486 kronor, alltså en ökning af omkring 1.050,000 kronor. Genom den nu föreslagna subventionen kommer denna ökning helt säkert att ytterligare stegras, och inom några år torde vi hafva hunnit att upparbeta vår trafik och vår handel på La Plata-länderna så mycket, att rederiet kan reda sig själf utan något som helst statsbidrag. Men, som sagdt, om vi nu icke bevilja det äskade statsunderstödet för linjens uppehållande och driften å densamma till följd häraf kommer att upphöra, hafva vi egentligen kastat ut penningar till ingen nytta, och vi böra därför se

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

till, att linjen får fortsätta som den börjat. En sak, som jag vill påminna om, är, att då man som här har framkastat den tanken, att, om man utan vidare skulle tillåta dessa båtar att taga lastfyllnad i utländska hamnar, detta skulle kunna leda därtill, att svenska afskeppare icke skulle kunna få sitt gods med fartyget — är bestämmelsen i paragrafen 3, i kontraktet mellan regeringen och ifrågavarande rederibolag, där det heter: »Från Sverige till La Plata-länderna afgående fartyg må icke förrän allt för befordran med fartyget erbjudet, till La Plata-länderna destineradt svenskt gods antecknats för inlastning i fartyget, tagas i anspråk för fraktande af annat gods». Regeringen har alltså bestämt, att svenskt gods skall ha företräde och alltid inlastas först. Frågan gäller således endast, att rederiet endast i händelse svenskt gods ej räcker till skulle få intaga fyllnadslast, och under sådana omständigheter neka rederiet att äfven för billigare frakt få intaga fyllnadslast skulle tydligen vara onödigt hårdt. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Larsson i Lund: Under den långa och intressanta debatt, som här förts, har jag väntat, att någon af statsutskottets ledamöter skulle taga till orda för att försvara den uppfattning, som enligt utskottets mening syntes vara den riktiga. Då det inom utskottet väcktes förslag om intagande i motiveringen af den bestämmelsen, att frakten från utländsk lastningshamn icke finge sättas lägre än från svensk hamn för varor af samma slag, kunde jag för min del icke finna annat än att denna bestämmelse för främmandet af det svenska exportintresset var i mycket hög grad befogad. Det är två paragrafer i kontraktet, som böra ses i sammanhang med hvarandra. Den ena är 3:dje paragrafen, hvori det föreskrifves att: från Sverige till La Plata-länderna afgående fartyg icke må, förrän allt för befordran med fartyget erbjudet, till La Plata-länderna destineradt, svenskt gods antecknats för inlastning i fartyget, tagas i anspråk för fraktande af annat gods.

Den andra är 4:de paragrafen, som innehåller, att det till La Plata-länderna destinerade svenska godset skall befordras enligt af Kungl. Maj:t fastställda maximitaxor.

Hvad är det man med dessa bestämmelser velat vinna? Jo, syftet med desamma är naturligtvis, såsom redan af flere talare framhållits, att förebygga att den svenska exporten komme i ogynnsammare läge än den utländska. Flere talare hafva påstått, att man genom ett bifall till utskottets förslag oförändradt skulle bereda bolaget svårigheter, och en talare har t. o. m. påstått, att man med ena handen skulle taga åter, hvad man gifvit med den andra. Jag kan icke dela denna uppfattning, då jag utgår från att den taxa, som af Kungl. Maj:t fastställts, måste, såsom också kontraktet bestämmer, vara en maximitaxa och att bolaget således icke bör kunna mot svenska exportörer begagna denna maximitaxa, då det främjar främmande länders export med lägre taxa.

Den ärade talaren på göteborgsbanken framhöll, att vi med denna statssubvention vilja åstadkomma, att svenskt exportgods må kunna under svensk flagga söka sig väg till transoceanska hamnar. Detta är riktigt, men vi få icke förglömma, att denna af staten subventionerade linje är medel och icke mål. Förbindelseleden med La Plata skall vara ett medel att främja den svenska exporten, och går jag ut från detta, måste jag anse exporten såsom hufvudsak. Jag anser det icke vara riktigt, att man underlättar för innehafvaren af transportmedlet att göra sin linje mera räntabel på svenska exportens bekostnad. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till statsutskottets betänkande oförändradt och vill begagna tillfället att meddela, att man i medkammaren, där en liflig debatt i denna fråga pågått, slutat med att utan votering bifalla statsutskottets hemställan.

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Jag ber till en början att få försäkra, att jag i likhet med säkerligen alla Andra Kammarens ledamöter är en varm vän till den svenska rederirörelsen. Men det är mig dock omöjligt att i detta fall kunna följa, hvad min kamrat å göteborgsbanken herr Broström här har sökt förfäktat. Han frågade: Hvad är syftet med subventionen? Härpå svarade han själf, att syftet är att understödja den svenska exportindustrien genom direkta svenska linjer. Detta är ju sant. Sålunda sätter äfven han och måste i främsta rummet såsom mål för statssubventionen sätta understödjandet af exportindustrien. Då vill jag fråga, om man verkligen gynnar denna exportindustri genom att tillåta de subventionerade linjerna att taga utländskt med svenska varor konkurrerande gods till billigare frakter än de svenska varorna. Jag tycker, att svaret på denna fråga är alldeles själfvallet. Har man detta klart för sig, är man här ense om utgångspunkten, synes det mig, att man måste gilla, hvad statsutskottet föreslagit.

Nu säges det, att, om man icke lämnar bolaget den frihet, som Kungl. Maj:t har velat förutna detsamma, denna linje måhända icke kan stå sig i konkurrensen med den danska linje, som går på samma farvatten. Det förefaller mig dock egendomligt, om detta svenska bolag icke skulle med den betydande subvention, som svenska staten lämnar, kunna upprätthålla konkurrensen.

Herr Nilson från Örebro lämnade ett meddelande, som jag tror, att man icke får låta vara alldeles obeaktadt, då det gäller att bedöma, huruvida ifrågavarande bolag kan stå sig i den utländska konkurrensen eller icke. Jag åhörde mycket noga den framställning, som lämnades af min ärade kamrat från Göteborg, hvilken ju är mycket hemma i dessa förhållanden, vida mer än säkerligen både jag och de flesta andra af kammarens ledamöter. Han omnämnde den växling i marknaden, som kan göra, att förtjänsten blir helt olika från det ena året till det andra. Men man

*Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)*

bör icke låta detta faktum förringa hvad herr Nilson framhöll, nämligen att man icke här hemma kunde få en fraktnotering utan måste vända sig till Buenos Aires för att erhålla den begärda uppgiften. Det förefaller, som om detta åtminstone skulle kunna vara ett tecken till att bolaget möjligen icke i alla punkter skötte sig så, som önskligt vore. Jag vågar icke uttala någon bestämd mening därom, men då jag måste anse de af herr Nilson åberopade förhållandena såsom fakta, får jag säga, att det förefaller mig, som om man skulle kunna hafva någon misstanke i den riktning, jag antydde.

Men härmed må vara huru som helst, så säger jag, att man oafsedt denna upplysning tryggt kan påstå, att bolaget Nordstjernan bör med den betydande statssubvention, hvarom det är fråga, kunna upprätthålla konkurrensen med den danska linjen, äfven om man sätter in den bestämmelsen, att bolaget icke får taga gods för billigare frakt från utländska hamnar än från svenska, och jag ber ännu en gång att få understryka, hvad här flera gånger blifvit sagdt, att nämligen, om man vill understödja svensk industri, man måste hålla på hvad statsutskottet i denna punkt har föreslagit.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Under den diskussion, som här har förekommit, har man fått klart för sig, att mellan Skandinavien och La Plata-länderna förmedlas trafik af tvenne ångbåtsbolag, det ena svenskt och det andra danskt. Det svenska har statssubvention, under det att det danska icke har sådan subvention. Så finnes mellan bolagen en öfverenskommelse därom, att det svenska bolaget icke skall konkurrera med det danska i Danmark och att det danska icke skall konkurrera med det svenska i Sverige. Men i Norge förekommer däremot konkurrens. Hvad blir då följden däraf? Det blir ju ovillkorligen, att bolagen icke kunna underbjuda hvarandra med afseende å frakter från Danmark och icke heller kunna underbjuda hvarandra med afseende å frakter från Sverige, men att de kunna underbjuda hvarandra med afseende å frakter från Norge. På grund häraf kommer, oaktadt Sverige ger statssubventionen, Norge att blifva det land i Skandinavien, som drager den största fördelen af dessa sjöfartsförbindelser. Jag kan icke finna, att detta är riktigt.

Då kan man säga: Vi vilja icke, att det svenska bolaget skall konkurrera i Norge. Jo, det vilja vi visst. Det skall konkurrera i Norge, och det bör kunna konkurrera i Norge, ty det svenska bolaget, som har statssubvention, bör kunna hålla frakterna från Sverige och Norge lika låga som eller lägre än det danska bolaget, som saknar statssubvention, håller dem från Danmark och Norge. Sålunda är jag för min del mycket med om att det villkoret insättes, att fartygen få anlöpa utländska hamnar och få konkurrera hur mycket som helst, men det bör därvid

föreskrivas, att de för likartade varor icke få från Norge taga lägre frakter än de taga från Sverige.

Nu är det ju möjligt, att man kan tolka detta uttryck så, att, om bolaget tillämpar vissa fraktsatser från Sverige, men går till Norge och där af konkurrenshänsyn anser sig behöfva taga lägre frakter, detta gärna må vara tillåtet, men att i och med detsamma frakterna från Sverige måste sättas lika låga. Jag tycker, att detta är en fordran, som man bör hafva rätt att framställa, då man gifver statssubvention för den svenska exportens uppmuntrande.

Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs-
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)

Hvad angår herr Nilsons anförande, tycker jag, att det är behjärtansvärdt, och under diskussionen har hvad han yttrat icke blifvit vederlagdt. Det är angeläget, att ett bolag, som har statssubvention och har utträttat så mycket för exporten, äfven skall med afseende å infrakterna se sitt land till godo samt iakttaga ett så förståndigt tillvägagångssätt, att bolaget också därutinnan kan arbeta med förtjänst. Det är väl icke mer än rätt, att, om ett subventionerad bolag skall föra varor hit från utlandet, den svenske importören skall här i landet hos bolaget kunna få meddelande om fraktsatserna och icke behöfva hänvisas att vända sig till Buenos Aires för att få upplysning därom. Detta senare anser jag vara alldeles abderitiskt.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Mallmin* och *Gustafsson* i Mjölby.

Herr Lindley: Herr talman! Kammaren uppfattade antagligen mitt slutyrkande såsom en liten felsägning, och för att mera officiellt rätta den, skall jag säga, att mitt slutyrkande naturligtvis gällde bifall till utskottets förslag.

Samtidigt vill jag emellertid passa på tillfället att litet polemiserat mot ett yttrande, som här framkommit, nämligen att denna La Plata-linje uteslutande skulle hålla sig till de stora platserna i vårt land och icke alls taga frakter till de små platserna. Man borde dock samtidigt meddela, att dessa båtar icke äro några små båtar, som kunna gå in till alla småplatser i vårt land. Det är stora fartyg på 5- å 6,000 ton, hvilka till och med vid så stora platser som Malmö icke kunna komma fram till den rätta tilläggsplatsen för att blifva lossade. I närvarande stund ligger en af dessa båtar, nämligen »Kronprinsessan Victoria», i Malmö. Den spannmål, hvarmed båten är befraktad, är destinerad till kvarnen i Malmö, men båten kan icke gå in till kajen för att lossa med den elevator, som finnes vid kvarnen, utan måste lossa i pråmar. När man utgår härifrån, är det naturligtvis nästan otänkbart, att rederiet skall kunna taga frakter till alla olika småplatser i vårt land. Det måste naturligtvis söka få frakter till de stora platserna.

Angående
understöd för
uppehållande
af ångfartygs
förbindelse
mellan
Sverige och
La Plata-
länderna.
(Forts.)

Herr Jeansson i Kalmar: Jag skall endast med anledning af herr Lindleys yttrande erinra om, att jag i mitt anförande icke i detta sammanhang nämnde något om små platser. Jag sade, att orsaken till att man icke kan få hemfrakter torde vara, att man ej gärna vill taga hemfrakter till små platser. Nu vill jag också nämna, att vissa små platser hafva lika djupt vatten som de större platserna. Exempelvis har Kalmar 20 fots vatten. Det är ju klart, att dessa stora 6,000-tons båtar få vidtaga särskilda anordningar för att lossa i hamnar med mindre djup, men det finnes ju också utländska båtar, som göra detta, och de göra det utan statssubvention. När nu dessa båtar kunna taga frakter till de mindre hamnarna, böra väl äfven de subventionerade båtarna kunna göra det, och hvad storleken på båtarna beträffar, hafva vi haft 5,000 tons båtar i hamnen i min stad. Sålunda, äfven utländska stora båtar gå till små platser. Jag har emellertid icke klandrat bolaget för att dess båtar icke gå till de små hamnarna. Det var endast detta jag ville nämna.

Herr Nilson i Örebro: Mina herrar! Då man från visst håll velat göra gällande, att hemfrakterna icke skulle vara af afsevärd betydelse, vill jag lämna den upplysningen, att enligt kommerskollegii statistik för 1906 införseln från Argentina till Sverige utgjorde 48,286 ton, under det att exporten från Sverige till Argentina under samma år belöpte sig till c:a 9,772 ton. Sålunda stodo hemfrakterna till utfrakterna i förhållandet 47: 9.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen gifvit proposition i ämnet, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 31:o) — 36:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 38:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter lämnades på begäran ordet till

Herr Staaff, hvilken anförde: Efter denna hufvudtitels genomgående skall jag, med stöd af 52 § riksdagsordningen, som gifver hvarje kammarens ledamot rätt att fritt tala och utlåta sig icke blott i alla frågor, som under öfverläggning komma,

utan äfven om lagligheten af allt, som inom kammaren sig tilldrager, tillåta mig att framställa följande.

Under öfverläggningen rörande en punkt af den nu genomgångna hufvudtiteln har det inträffat, att en talare i kammaren har blifvit af herr talmannen erinrad om 90 § regeringsformen. Det var med anledning däraf, att han gjorde erinringar mot vissa principer, som regeringen följt vid tillsättningen af platserna vid en ny administrativ iurättning.

Då jag nu begärt ordet för att uttrycka en annan åsikt än den, som legat till grund för detta herr talmannens ingripande, ber jag först att få säga, att jag gjort det med mycken tvekan och det af trenne skäl. Det första skälet är, att, som bekant, då en åsikt, som framställes från talmannens sida, bestrides, talmannen själf i viss mån är vapenlös, enär han enligt grundlagen icke äger att argumentera för sin åsikt. Det andra skälet är, att upprätthållandet af talmannens auktoritet är en bland de allra viktigaste institutioner i vår författning. Och det tredje skälet, herr talman, är det, att den nuvarande talmannen med all rätt är föremål för den största vördnad och tillgifvenhet, såväl från min som säkerligen från hela kammarens sida.

Om jag emellertid det oaktadt har beslutit mig för att här i denna fråga taga till ordet, så vågar jag hoppas, att just de egenskaper hos talmannen, som bilda grunden för denna vördnad och tillgifvenhet, också skola göra, att herr talmannen icke missuppfattar mina ord, utan däri endast ser uttrycket för en bestämd känsla och åsikt från min sida af att i en punkt, som jag anser synnerligen viktig, äfven en annan uppfattning bör blifva uttalad.

90 § regeringsformen kan erhålla en strängare och en mildare tolkning.

Erhåller den en strängare tolkning, fruktar jag, att detta kommer att betyda, att ingen tillsättning af ämbetsmän, inga principer, som regeringen därvid följer, få på något sätt beröras annat än i sammanhang med en af konstitutionsutskottet framställd anmärkning mot statsrådet.

Använder man den mildare tolkningen, är det så, att väl å ena sidan intet beslut, såsom under frihetstiden skedde, får fattas rörande ämbetsmännens till- och afsättande, men att däremot de principer, som regeringen härvid följer, nog få behandlas vid föredragningen af förekommande frågor och särskildt då naturligtvis vid de olika punkterna i hufvudtitlarna.

Jag tror icke, att jag behöfver påpeka, att den mildare tolkningen hittills nästan undantagslöst blifvit följd och genom en mycket långvarig praxis sålunda befastad. Jag tror icke heller, att jag behöfver påpeka, hvilken utomordentligt stor inskränkning uti den i kammaren hittills rådande yttrande-friheten skulle uppkomma, därest den strängare tolkningen blefve antagen och tillämpad. Det är således för att göra en vördsam hemställan

till herr talmannen att taga i öfvervägande denna mildare tolknings möjlighet och den långvariga praxis, hvarigenom den blifvit häfdad, som jag här tagit mig friheten säga detta.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 30, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för statens järnvägar.

Punkterna 1:o) och 2:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

*Angående
utläggning af
ytterligare ett
järnvägsspår
mellan Lilje-
holmen och
Älfsjö.*

Efter föredragning af *punkten 3:o)*, angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Liljeholmen och Älfsjö, be- gärdes ordet af

Herr Lindhagen, som yttrade: Då herr statsrådet och chefen för civildepartementet är närvarande, skall jag taga mig friheten fästa uppmärksamheten på ett par frågor, som äro af särdeles stor och vital betydelse för Stockholms stad och som sammanhånga med den nu föredragna punkten.

Det har här ifrågasatts, att medel skulle anslås för anläggning af nytt spår mellan Älfsjö och Liljeholmen, på samma gång som Liljeholmens station skulle blifva ombyggd. Vidare pågå för närvarande arbeten för förstärkning af broarna öfver Mälaren, så att två tåg skulle där kunna mötas. Med dessa anordningar har man ju möjliggjort, att en större trafik upptages på sammanbindningsbanan.

Nu är det visserligen så, som äfven i den kungl. propositionen framhållits, att denna anordning endast skulle vara provisorisk och icke på något sätt utgöra hinder för att västra stambanan så fort som möjligt får sin tilltänkta nya riktning. Men man framhåller också, att det kan dröja ännu minst 10 år, innan detta blir fullbordadt, och därför ha de nämnda åtgärderna varit nödvändiga.

Det är dock många, som tro, att det just genom ifrågavarande anordningar kan dröja åtskilligt länge, innan svenska staten definitivt fastslår, huru den vill hafva den nya stambanan dragen, och däraf uppstå för Stockholms stad i flera afseenden högst betydande svårigheter, på hvilka jag ber att få fästa uppmärksamheten, för att icke detta anslag måtte leda till ett sådant resultat.

Staden har inom sitt planlagda område hittills just för att möjliggöra västra stambanans indragande i förändradt läge inköpt fastigheter för 1,271,000 kronor. Staden har härigenom velat förhindra, att områdena skulle blifva bebyggda och byggnaderna ligga i vägen för järnvägen.

Vidare har Stockholms stad från ordentlig stadsplans uppgörande och disponerande för bebyggande undantagit vidsträckta områden både på Södermalm och å Kungsholmen. Det är för bostadsfrågans lösning i Stockholm synnerligen önskvärdt, att ett sådant tillstånd icke i längden fortläp.

Angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Liljeholmen och Älfjö.
(Forts.)

Därjämte har staden inköpt stora egendomar inom bland annat Brännkyrka socken. Det är naturligt, att dessa områdens exploaterande för bostadsändamål, hvilket är synnerligen angeläget, icke kan ske, förrän västra stambanans indragande öfver områdena och platsen för den stora rangeringsbangården definitivt bestämts. Man kan dessförinnan icke uppgöra stadsplan för ifrågavarande områden annat än för vissa utkanter, och under tiden får denna landssträcka, som ju kunde tjäna till att afhjälpa bostadsnöden i Stockholm, ligga obegagnad. Detta är också en ytterst vital fråga för Stockholm.

Vidare kan man icke anordna några förstadsbanor, hvarken från stadens egendomar inom Brännkyrka eller Bromma, innan man åtminstone får veta, hvar den stora stambanan skall ligga. Men utan sådana förstadsbanor är det omöjligt att bebygga ifrågavarande områden i större omfattning, då de stadsinvånare, som skola bo där, måste erhålla snabba kommunikationer till sina arbetsplatser.

Slutligen kommer det för staden att möta stort hinder att upptaga den så kallade Hammarbyleden för beredande af lättad sjötrafik mellan Mälaren och Saltsjön. Detta förutsätter nämligen, att det skall byggas en järnvägsbro, som går på segelfri höjd öfver Årstaviken. Men så länge den stora trafiken skall upprätthållas öfver Liljeholmen, blir ett sådant företag så godt som omöjliggjordt.

Jag vill därför uttala den förhoppningen, att ett så skyndsamt afgörande som möjligt af frågan, hvar den nya indragningslinjen för Västra stambanan skall förläggas, måtte äga rum.

I sammanhang härmed skall jag tillåta mig fästa uppmärksamheten därpå, att i den föreliggande propositionen har man från statsverkets sida tänkt sig, att Stockholms stad icke skulle, såsom tillämnadt var, ensam få bygga den bana, som erfordras från slakthuset å Enskede till Liljeholmens station, utan statsverket skulle bygga den del, som är närmast Liljeholmen, äfvensom den tunnel, som blir erforderlig. Sedan skulle det tagas upp afgifter från Stockholms stad för den bandelen. Jag vill därför framhålla önskvärdheten af att de byggen, som skola företagas, måtte inriktas på att denna tunnel och förbindelsen med stationen först kommer till stånd, så att Stockholms stad kan anknyta den linje staden själf skall bygga till den öfriga linjen. Det erfordras snart en bana för transport för slakthusets behof och för transport af byggnadsmaterial för uppförande af byggnader vid Enskede.

Angående utläggning af ytterligare ett järnvägsspår mellan Lälje holmen och Alfsjö.
(Forts.)

Jag tillåter mig slutligen förutsätta, att de afgifter, som staten kommer att upptaga på en del af banan, af Stockholms stad, icke måtte tilltagas alltför höga, då det nämligen här blir fråga om transport af lifsmedel, som ju icke böra fördyras genom oskäliga afgifter.

Jag har velat göra dessa erinringar till herr statsrådets benägna öfvervägande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4:o) och 5:o.)

Kammaren biföll hvad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 10.

Bevillningsutskottets betänkande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskild beskattning af aktiebolag, som äga fast egendom, föredrogs härefter; och biföll kammaren utskottets i detta betänkande gjorda hemställan.

§ 11.

Angående behörighet för gift kvinna att vara förmyndare för sin man, som förklarats omyndig.

Vidare förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande n:o 14, i anledning af väckt motion angående behörighet för gift kvinna att under vissa villkor vara förmyndare för sin man, som förklarats omyndig.

Uti en inom Första Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 7, hade herr *K. H. Bergendahl* hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, att det blefve gift kvinna medgifvet att under vissa i lagen fastställda villkor, såsom uppnådd myndighetsålder m. m., blifva förmyndare för sin man, som förklarats omyndig.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning af herr Bergendahls förevarande motion, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana lagbestämmelser, att det blefve gift kvinna medgifvet att, om hon därtill befundes lämplig, blifva förmyndare för sin man, som förklarats omyndig.

Reservation hade afgifvits af herrar *Zetterstrand* och *Pettersson* i Södertälje, hvilka ansett, att ifrågavarande motion ej borde till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till

Herr Zetterstrand, som anförde: Herr talman, mina herrar! Först några ord beträffande själfva saken.

Det kan emellanåt inträffa, att en man utaf en eller annan anledning måste ställas under förmyndare, men att han har en hustru, som är väl skickad till att förestå boet och att utöfva förmynderskap öfver honom. Det finns då en och annan domstol, som i dylikt fall förordnar hustrun till förmyndare, men flertalet af våra domstolar torde i allmänhet icke göra detta, emedan de anse sig icke hafva stöd därför i uttrycklig lag. Riksdagen har beaktat detta missförhållande vid ett föregående tillfälle, då Riksdagen år 1903 aflät en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t, gående ut därpå, att dylikt förordnande skulle kunna legaliseras. Den skrifvelse, som afläts 1903, omfattade emellertid en hel del frågor rörande hustruns rättsliga ställning. Den omfattade sålunda bland annat, dels det förhållande, som omförmäles i detta lagutskottsutlåtande, dels ock de förhållanden, som omförmälas i lagutskottets nästa utlåtande n:o 15.

Regeringen ha emellertid icke ännu vidtagit några åtgärder i frågan — och jag föreställer mig, att anledningen därtill är den, att man vill afvakta den stora omarbetningen af giftermålsbalken, som väntas snart nog komma till stånd.

Nu ha emellertid bägge dessa frågor ånyo blifvit väckta på tal, och de äro efter mitt förmenande af ungefär enahanda betydighet. Men då har det märkliga inträffat, att lagutskottet hemställt, att man skulle aflåta en påminnelsekrifvelse i detta ärende, men däremot icke en påminnelsekrifvelse i nästa ärende, fastän båda dessa ärenden äro fullkomligt adekvata.

Jag har visserligen icke den uppfattningen, att man icke under några omständigheter skulle kunna aflåta sådana påminnelsekrifvelser. Det inträffar ju, att ett ärende är af så ovanligt stor vikt, att man därför anser, att regeringen bör påminnas om att taga frågan under skyndsam behandling. Jag kan nu emellertid icke för min del finna, att några sådana extraordinära förhållanden här föreligga, hvarför man just i det ena af dessa ärenden särskildt, men icke i det andra, skulle aflåta en dylik påminnelsekrifvelse. Därför har jag inom utskottet intagit den ställning, att utskottet skulle behandla dessa båda ärenden lika, och, med uttalande af sina fortfarande sympatier för båda ärendena, låta bero vid den skrifvelse, som redan blifvit aflåten.

För att Riksdagen i detta fall måtte handla konsekvent, och då frågorna, som sagdt, icke äro af den öfverväldigande betydelse, att påminnelsekrifvelser böra aflåtas, tager jag mig friheten hemställa om afslag å såväl den i ämnet väckta motionen som å utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Skillnaden mellan herr Zetterstrands uppfattning och utskottets uppfattning är i detta fall mycket enkel.

*Angående
behörighet för
gift kvinna
att vara för-
myndare för
sin man, som
förklarats
omyndig.
(Forts.)*

*Angående
behörighet för
gift kvinna
att vara för-
myndare för
sin man, som
förklarats
omyndig.
(Forts.)*

Utskottet har föreslagit, att denna fråga måtte lösas genast, medan herr Zetterstrand håller före, att man bör vänta därmed några år framåt, till dess att den stora omarbetningen af giftermålsbalken ägt rum. Man kan ju förfara på båda sätten. Men när utskottet för en gångs skull icke, såsom det eljest gärna brukar göra, velat hänskjuta frågans lösning till långt bort i en framtid, då man kan vänta sig en utredning i densamma, utan verkligen har velat vara med om, att, såsom det också står i motiveringen, denna fråga måtte lösas så snart som möjligt, har jag för min del icke kunnat annat än instämma med utskottet.

Frågan är ju helt enkelt den, om domstolarna skola få rättighet att förordna hustru till förmyndare för sin man. En hel del domstolar förfara redan nu på det sättet, men andra göra det icke. Därigenom uppstår en tvekan uti lagtillämpningen, som icke kan vara nyttig. Olägenheterna härutinnan torde kunna afhjälpas med ett penndrag, och då motionären önskar det och då verkligen här ett litet missförhållande föreligger, hvarför skall man då icke afhjälpa det genast? Hade motionären framlagt ett lagförslag i denna del, hade Riksdagen kunnat genast på rak arm antaga detsamma. Nu har motionären endast begärt en skrivelse, och jag tycker därför, att man gärna kan göra en dylik framställning till Kungl. Maj:t.

En sådan framställning kunde för öfrigt ha samma verkan som en interpellation till Kungl. Maj:t. Det skulle bli en interpellation i kraftigare form än den, som förra året ägde rum uti just denna fråga, med framhållande af, att Kungl. Maj:t bör se till, om icke möjligen i tid något kunde göras för att afhjälpa de missförhållanden, som de målmedvetna kvinnorna så mycket frambålla och som ligga i mannens bestående målsmanskap. Det interPELLERADES ju förra året om den saken, och justitieministern antydde då, att han icke trodde, att frågan på länge kunde komma upp. Men den kan ju nu på ett kraftigare sätt hänskjutas till Kungl. Maj:ts bedömande, om vi blott aflåta den här föreslagna skrifvelsen.

I hvarje händelse är det första skälet det viktigaste, nämligen det: hvarför skall man dröja många år med att afhjälpa en så enkel sak som att låta alla domstolar i landet veta, att de få förordna gift kvinna till förmyndare för sin man?

Jag yrkar sålunda bifall till lagutskottets förevarande hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gaf därefter proposition dels å bifall till utskottets hemställan dels ock å afslag såväl därå som å den i ämnet väckta motionen samt förklarade sig anse den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, i anledning

hvaraf nu blef uppsatt, justerad och anslagen denna voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 118 ja mot 52 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 12.

Vidare föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af väckt motion angående befogenhet för gift kvinna, som sammanlefver med sin man, att idka handel eller annat näringsyrke.

Hvad utskottet hemställt bifölls af kammaren.

§ 13.

Efter föredragning härefter af lagutskottets utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lättnad i värnpliktstjänstgöringen för värnpliktige, som genom den frivilliga skytterörelsen tillägnat sig fullgod skjutskicklighet, begärdes ordet af

Herr Månsson, som anförde: Herr talman! Det kan synas vågadt att här uppträda mot ett enigt utskott, så mycket mer då jag såsom motionär ej kan vara lagutskottet tacksam för en välvillig motivering, i det att utskottet lånat ett gammalt utskotts-betänkande från år 1904, då såväl värnplikten som skytterörelsen lågo mera så att säga i sin linda, än hvad nu är fallet, då ju från och med innevarande år värnplikten ingår i sin fulla utveckling enligt 1901 års beslut och skytterörelsen också utvecklas i betydligare grad. Jag vill nu icke inlåta mig på en ingående kritik af utskottets betänkande, utan jag vill endast, förutom det att jag hänvisar till den motivering, som jag i min motion anför, påpeka, att då den gamla härordningen, indelningsverket, ströks, försvann äfven yrkessoldaten och bildades genom värn-

*Angående
behörighet för
gift kvinna
att vara för-
myndare för
sin man, som
förklarats
omyndig.
(Forts.)*

plikstens införande en folkarmé. En folkarmé bör ju i viss mån bildas på ideella grunder, men äfven på sociala och ekonomiska bärande plan, som af den stora allmänheten kunna uppfattas och värderas.

Utskottet har sagt, att från skytteföreningarnas sida icke gjort sig gällande någon opposition i den riktning, som jag i min motion hänvisat på. Gent emot detta tror jag mig kunna framhålla, att om skytteföreningarna skulle tillfrågas angående denna sak, skulle åtminstone 90, om icke 100 procent, af dem instämma i min motion, och jag vågar också hoppas, att inom denna kammare skola finnas sympatier för denna fråga och att de äfven nu skola i viss mån komma till synes, så att äfven om med denna min framställning icke något effektivt kan vinnas, frågan likväl, då den nu faller, faller framåt.

Herr talman, jag har för närvarande intet yrkande att göra.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 14.

*Angående
revision af
stadgan för
mogenhets-
examen.*

Till afgörande förelåg härefter Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af herr J. E. Centerwalls motion, n:o 100, angående skrifvelse till Kungl. Maj:t med hemställan om revision af stadgan för mogenhetsexamen.

Sedan utskottets hemställan upplästs, lämnades ordet till

Herr Beckman i Linköping, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det afslag å herr Centerwalls motion, hvarom utskottet här hemställt, förefaller mig synnerligen väl grundadt. Det finnes emellertid uti denna motion några punkter, som innehålla goda uppslag och hvilka jag därför ber att nu med några ord få stryka under.

En af dessa punkter är den, som afser utsträckning af tiden för skrifningarna i studentexamen, och en annan är, att privatister skola få aflägga studentexamen på särskild tid. Utskottet har emellertid tämligen tydligt angifvit dessa saker innehålla för framtiden goda uppslag, så att jag vill nu icke närmare yttra mig om dem.

Däremot ber jag att med några ord få beröra en annan sak, nämligen den tanke, som antydningssvis framhålles i motionen, att tiden för studentexamen skulle kunna förkortas, så att den kunde infalla något tidigare, än hvad nu i allmänhet sker. Den för både lärare och lärjungar ytterst otrefliga tid, som infaller mellan den vanliga terminens slut och studentexamen, skulle högst väsentligt kunna minskas, om ett gammalt och, som vi landsortslärare tycka, orättvist privilegium toges bort, nämligen det privi-

legium — hvilket jag tror existerat ända från mogenhetsexamens tillkomst — att studentexamen skall vid stockholmsläroverken komma först och börja omedelbart efter den 15 maj. Den vecka, som dessa examina här i Stockholm taga, skulle då komma landsortsläroverken till godo, för såvidt det hela ordnades på annat sätt, hvilket icke vore omöjligt.

*Angående
revision af
stadgan för
mogenhets-
examen.
(Forts.)*

Nu säger man, att det är helt naturligt, att stockholmsläroverken skola ha den fördel, som de i detta afseende för närvarande ha, och detta därför att censorerna just omkring den 15 maj samlas här i Stockholm, hvarför studentamina lämpligen böra börja här. Mot detta kan man emellertid med skäl invända, att censorerna samlas i Stockholm äfven när examina äro avslutade; stockholmsläroverken skulle ju någon gång kunna få examen sist af alla. Men man behöfver icke vara så hårdhärtad mot stockholmarne, utan man kan ordna saken på ett mera praktiskt sätt. Nu är det regel, att alla censorsgrupperna stanna samtidigt i Stockholm och studentamina afhållas här ungefär under en veckas tid. Men man skulle lika väl kunna ordna saken på det sättet, att endast en censorsgrupp stannade kvar i Stockholm och skötte om examina här, till dess att de vore avslutade vid stadens samtliga läroverk, och de öfriga grupperna fingo fara ut till landsorten. På det sättet skulle ju tiden för studentamina vid landsortsläroverken kunna förkortas. Då skulle ock en stor del af den misstämning, som den hittillsvarande anordningen uppväckt i stora kretsar inom vårt land, kunna väsentligen minskas.

Men, äfven med erkännande af att denna motion har några goda uppslag, så kan jag dock icke vara med om hvad som är den centrala punkten i det hela, nämligen censorsinstitutionens afskaffande. Jag tror icke, att de, vare sig lärare eller lärjungar, äro många, som önska en sådan reform. Tvärtom, censorsinstitutionen har verkat så mycket godt, att vi allesammans vilja hafva den kvar. Motionären vill i stället för censorer skaffa oss vittnen af mera lokal art. Skulle man öfver hufvud taget hafva något att anmärka mot den censorsinstitution, som hos oss utbildat sig, så skulle det vara, att en eller annan gång — ehuru väl ganska sällsynt — af censorerna utdelats examensämnen, hvilka kanske varit mindre lämpliga. Men, mina herrar, hur skulle det gå, om dessa ämnen i stället för af censorer — som dock hafva vana vid undervisning, om ock på ett annat plan än elementarlärarne — skulle delas ut af sådana personer, hvilka icke hafva någon pedagogisk erfarenhet alls och som utan tvifvel i vissa smärre städer för öfrigt skulle vara ganska svåra att finna?

Ett annat missförhållande, som någon gång yppat sig, har bestått däri, att en censor befunnits mindre lämplig. Men vi hafva dock icke varit så illa lottade vid läroverken, att vi någon längre tid behöft tåla ett sådant missförhållande, att en censor, som genom kitslighet eller oförstånd varit för sitt kall mindre

Angående
revision af
stadgan för
mogenhets-
examen.

lämplig, fått stanna kvar i detsamma. Det har nämligen icke alldeles saknats exempel på, att en opinion inom lärarekåren kunnat vara så stark, att den förmått Kungl. Maj:t aflägsna en sådan censor.

(Forts.)

Under sådana omständigheter ber jag att få fastslaget, att censorsinstitutionen, sådan den nu utvecklats sig, är en så god institution, att vi önska hafva den kvar.

Det andra centrala i motionärens framställning torde vara hans önskan, att den muntliga examen skulle utsträckas öfver en dag, intill en månad. Men jag får i det fallet helt och hållet instämna med utskottet, som — mycket riktigt, efter hvad mig synes — påvisat, att en sådan utsträckning, långt ifrån att minska faran för öfveranstängning hos våra lärjungar, i stället skulle, då den muntliga examen härigenom blefve en verklig *examen rigorosum*, utan tvifvel öka denna fara.

På grund af hvad jag nu sagt ber jag, herr talman, att få instämna i yrkandet om afslag på motionen.

Herr *Starbäck* instämde häruti.

Herr Warburg: Då den föregående ärade talaren egentligen icke gjort någon anmärkning mot utskottets utlåtande, så skulle jag kunnat inskränka mig till att helt enkelt yrka bifall till dess hemställan. Jag vill blott beträffande det af honom antydda arrangemanget, att censorerna icke alltid skulle börja med läroverken i Stockholm utan lika gärna begynna i landsortsstäderna, tillägga, att detta ju är en detaljfråga, om hvilken utskottet icke ansett sig äga anledning att uttala sig. För min ringa del är jag icke fackman på detta område, men det förefaller mig, som om det nyssnämnda arrangemanget vore med rättvisa och billighet öfverensstämmande.

Då således intet uttalande till förmån för motionen gjorts utöfver hvad som här framkommit i utskottets motivering, så skall jag, herr talman, inskränka mig till att på utskottets vägnar yrka bifall till utskottets yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad utskottet hemställt.

§ 15.

Föredrogs och godkändes Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning och beskrifning öfver enskilda och kommuner tillhöriga, mera betydande vattenfall i landet; och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 16.

Å föredragningslistan fanns vidare upptaget Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 6, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående den nomadiserande lappbefolkningens vikmakthållande m. m.

*Angående
den nomadiserande lapp-
befolkningens
vidmakthållande m. m.*

I anledning af en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 163, af herr *G. A. E. Kronlund* jämte 27 af kammarens ledamöter hemställde utskottet, att kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhölle, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och taga under ompröfning, hvilka åtgärder borde vidtagas för att dels vidmakthålla, värna och trygga den nomadiserande lappbefolkningens tillvaro och främja renskötselns utveckling och dels förhjälpa den öfriga lappbefolkningen ur dess betryckta ställning och bereda den lämpliga existensmöjligheter, samt för Riksdagen snarast möjligt framlägga de förslag, hvartill en dylik utredning och pröfning kunde gifva anledning.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Widén, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det torde kanske icke vara så många af eder, mina herrar, som hunnit med att sätta sig in i den nu föreliggande motionen och de många vid densamma fogade bilagorna; kanhända är det till och med mången, som icke hunnit ens genomläsa dem. Jag har därför ansett det ej vara ur vägen att en smula redogöra för hithörande förhållanden, sådana de gestalta sig inom det län jag numera tillhör, så mycket mer som denna redogörelse tillika är afsedd att innebära ett tillägg, ja också, i viss mån, ett beriktigande af hvad som innehålles särskildt i en del af de nyssnämnda bilagorna till motionen.

Därvid vill jag emellertid genast från början förutskicka, att min vistelse inom detta län hittills varit alltför kort — och särskildt att jag ännu för litet varit i tillfälle att på ort och ställe studera lapparnas förhållanden — för att jag skulle göra anspråk på att kunna framlägga något förslag till en rätt lösning af denna fråga, eller ens nogare angifva, i hvilken riktning en sådan rättast borde gå. Detta är nämligen en synnerligen invecklad och svår-löst fråga, och det torde icke vara så lätt att säga, på hvilket sätt den skall komma att lösas.

Antalet lappar inom Jämtlands län var den 31 december 1906 879 stycken, däraf renskötande lappar omkring en tredjedel, eller 280. Antalet renar inom länet uppgafs — såsom också handlingarna till motionen utvisa — år 1890 till 60,000 à 70,000 stycken, ett tal, som dock, efter alla de underrättelser jag fått däruppe, synes vara alldeles för högt. Renantalet har emellertid

Angående den nomadiserande lappbefolkningens vidmakthållande m. m. sedermera stadigt sjunkit, så att det år 1896 utgjorde 27,168 och år 1900 10,025. År 1907 hade det återigen stigit, så att det utgjorde 14,781, således en ökning på närmare 5,000 stycken. Detta antal, 14,781, är dock, efter allt hvad man kunnat finna, för litet; lappfogden i länet antager, att antalet renar skulle utgöra ungefär 20,000. Tillväxten är emellertid mycket olika inom de olika lappbyarna. Inom en del af dem, såsom t. ex. Hotagen, hafva renarne dött ut eller blifvit sålda, så nästan inga finnas kvar. Inom andra åter har tillväxten varit rätt stor.

Hur är nu ställningen för de renskötande lapparna? Jo, för dem är det tämligen bra, åtminstone i allmänhet taget. Hvad som för dem egentligen brister är tillräckligt med dugligt folk för renarnas skötsel. Det är nämligen så, att lapparna under de senare åren — jag menar några decennier tillbaka — blifvit mindre skickade till att idka renskötsel. Den undervisning och den uppfostran, som särskildt de förmögnare och mera bärgade af dem fått, har nämligen knappast varit ägnad att befodra deras förmåga att utöfva nämnda verksamhet. Särskildt torde nog detta gälla med afseende på de s. k. lappbarnhemmen. Dessa äro ju framgångna ur ett filantropiskt intresse, och det är ju ett aktningvärdt intresse, men därmed blandar sig nog mången gång ett skadligt *kuriositetsintresse*. Alltnog, den uppfostran, som där meddelas, betecknas allmänt af dem, som äro inne i förhållandena, såsom mindre välgörande därigenom att den bidrager att göra lapparna oförmögna att drifva deras egentliga näring, rensköteln. — Vidare beror också bristen på folk att sköta renarna därpå, att äfven bland lappdrängarna löneanspråken stigit rätt väsentligt och att lapparna icke se sig i stånd att — eller icke vilja — betala så stora löner, som fordras. Detta gör, att antalet dugliga renskötare blir allt mindre. Äfvenså existerar en viss konkurrens på detta område. Så få t. ex. dugliga svenska lappdrängar god anställning hos bönder inom Norge, hvilka slagit sig på renskötsel. Dessa bönder betala bättre löner, hvarför särskildt från de sydligare lappbyarna lappdrängarne ofta nog sökt sig öfver till Norge. Detta förhållande, att bönder i Norge slagit sig på renskötsel, vittnar emellertid i sin mån om att denna näring, rätt bedrifven, är ganska lönande.

Man har nu inom Jämtlands län — under de sista årtiondena i all synnerhet — sökt vidtaga åtskilliga åtgärder för att förbättra ställningen för de renskötande lapparna. Dit hör i främsta rummet inköp af hemman eller andra fastigheter för att läggas till renbeteslanden. Det är ganska stora arealer som inköpts: år 1906 uppgingo de dittills för detta ändamål inköpta områdena till 213,000 hektar; hela arealen af renbetesfjäll inom länet uppgår till omkring 1,000,000 hektar. Härigenom har naturligtvis åt lapparna inom Jämtlands län beredts mycket större och rikligare utrymme, än förut, och därmed hafva också anledningarne till

tvistigheter emellan lapparna och de bofasta blifvit färre. Förhållandet mellan lapparna och de bofasta är också numera i allmänhet godt; d. v. s. klagomål från de bofastas sida förekomma naturligtvis äfven nu någon gång. När jag i somras reste uti Härjedalen, framburos sådana klagomål både i Hede och i Tännäs socknar, men saken gjordes lätt upp, och någon vidare tvist uppkom icke.

Angående den nomadiserande lappbefolkningens vidmakthållande m. m.

(Forts.)

Af afkastningen från dessa till renbetesland inköpta egendommar hafva bildats fonder, som användes till lapparnas gagn. En är »Jämtländska renbetesfjällens skogsfond», hvilken den 31 december 1906 utgjorde icke mindre än 669,566 kronor; den har hufvudsakligen tillkommit genom behållning på skogsafkastningen från renbetesfjällen. En annan är »Jämtländska lappväsendets fond»; den är mindre och utgjorde vid nyssnämnda tidpunkt 115,654 kronor. Den är uppkommen af inkomster från utarrendering af inägor och jakträtt m. m. inom renbeteslanden. Den första fonden har användts förnämligast just till inköp af egendommar till läggas till renbeteslanden, hvilka inköp fortgå alltjämt. Den sistnämnda fonden användes enligt medgifvande af Kungl. Maj:t till lapparnas egna direkta behof, såsom gratifikationer till lapparnas ordningsmän, belöningar till lappdrängar för god renskötsel, extra premier för dödande af varg och järf — lapparnas värsta fiender bland djuren däruppe — m. m.; slutligen också — jag ber särskildt få fästa uppmärksamheten härpå — till lån för *inköp af renar*. I detta hänseende har i motionen och bilagorna till densamma gjorts gällande, att sådana lån borde lämnas och lämnas utan borgen. Detta har numera blifvit gjort, i det att på framställning af mig Kungl. Maj:t förlidet är medgaf, att för dylika lån numera ej kräfves borgen, och att äfven amorteringsvillkoren skola ställas lindrigare. Det är stor efterfrågan efter dessa lån, flera sådana lämnades ut under det gångna året, men det var ock exempel på att personer, som fått lån beviljadt, icke anmälde sig för att lyfta det, så att det fick lämnas åt andra. — Detta med afseende å de lappar, som fortfarande idka renskötsel.

Vända vi oss åter till de lappar, som upphört med renskötseln, så blir bilden sämre. Anledningarna till att renskötseln aftagit äro flere; att betena blifvit sämre; härjningar af rofdjuren, särskildt af varg, bland renhjordarna, och kanske i främsta rummet den bland lapparna, såsom förut omnämnts, aftagande hägen och förmågan att sköta denna värdefulla egendom. Det har, såsom jag nämnde, inom vissa lappbyar gått så långt i den vägen, att t. ex. i Hotagens lappby renskötseln kan sägas hafva helt och hållet upphört; söner, hvilkas fader där hade stora renhjordar, äro nu fattighjon. Hvad betets aftagande angår, har på framställning af Konungens befallningshafvande en vetenskaplig undersökning anställts. Dåvarande docenten Hedlund verkställde år 1902 på uppdrag en sådan undersökning och konstaterade, att

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthäl-
lande m. m.
(Forts.)*

renlafven minskades. Såsom skäl härtill har han angifvit hufvudsakligen följande:

klimatförändring under de sista 20 åren, som medfört, dels att renlafven delvis förstörts på fjällen vid snö- och issmältningen på våren under tidsperioden 1889—1900 och dels att luften alltsedan 1880-talets början blifvit allt torrare i Jämtland;

markens och skogarnes förändring, hvarigenom renlafförande tallskog och tallskog öfver hufvud med tiden öfvergår till gran-
skog, där renlaf icke trives;

samt direkt förstöring af renlafven vid afverkningar och möjligen äfven en genom afverkningen gynnad utbildning af andra växter, som undantränga renlafven. Resultatet af undersökningen framlägger han så: att äfven om man gjorde allt, som möjligen kunde göras för erhållande af riklig renlaf på de jämtländska fjällen, den likväl icke kan blifva så riklig, som den varit förr, enär många af fjällen blifvit för mycket beväxta med högre växter. Ställningen är således den, att, äfven om man med ett klokt användande af lämedel sökte att inom Jämtlands län åter göra lapparna till renskötande, detta nog icke skulle lyckas och knappast heller med hänsyn till den minskning af tillgången på renbete, som ägt rum, vara att önska. Men det är å andra sidan svårt att säga, hvad man skall göra med de icke renskötande lapparna. De ha ju led efter led under många, många generationer danats uteslutande för den näringen att sköta renar, och då kan ju hvar och en förstå, att det är ofantligt svårt för dem att nu kunna öfvergå till andra näringar. Det är nog alldeles riktigt, som landshöfding Bergström säger i ett helt nyligen afgifvet utlåtande, att man knappast kan vänta sig, att de längre skola vara lämpliga för att bli bofasta kolonister. Emellertid är det uppenbart, att något måste göras. Konungens befallningshafvande i Jämtlands län aflät redan den 17 april 1906 — således innan jag kom dit — en framställning till Kungl. Maj:t om åtgärder i detta hänseende. Man redogjorde där för förhållandena med afseende å de icke renskötande lapparna och framlade en del synpunkter, som äfven jag tillåtit mig här framhålla, samt slutade med en hemställan, »att Kungl. Maj:t täcktes måhända genom en särskild kommitté, där jämväl lappar, såväl renskötande som icke renskötande, finge medverka, låta verkställa utredning om de anordningar, som böra vidtagas för att åt de lappar, hvilka öfvergifvit nomadlifvet, bereda möjlighet till utkomst.»

Det är en annan fråga, som sammanhänger med denna, och det är frågan om den s. k. lappska fattigvården. Denna fattigvård är olika ordnad inom de tre nordligaste länen; och jag har fått den uppfattningen, att den i Jämtlands län särskildt skulle befinna sig i ett synnerligen dåligt skick. Detta beror dels på sättet för dess handhafvande, dels på andra anledningar, som ännu äro föremål för undersökning, och jag är nu icke beredd att säga, på

hvilket sätt den bör ordnas. Uppenbart är emellertid, att det nuvarande förhållandet är långt ifrån tillfredsställande. Statsbidragen till den lappska fattigvården inom Jämtlands län ha stadigt vuxit. År 1890 lämnades därtill ett statsbidrag af 4,700 kronor, år 1900 utgjorde detsamma 9,945 kronor, och år 1905 hade det vuxit till 16,515 kronor. Sedermera minskades det något under förra året, men nu har det gått upp igen. Dessa siffror stå icke i rimligt förhållande vare sig till antalet fattighjon eller det behof, som i detta hänseende *borde* föreligga. Jag har därför ställt det som en uppgift för länsstyrelsen att undersöka dessa förhållanden och söka komma fram med något förslag att ordna saken på mera tillfredsställande sätt.

Angående den nomadiserande lappbefolkningens vidmakthållande m. m.

(Forts.)

Jag har med detta mitt anförande velat framlägga de synpunkter, som uppe i Jämtlands län gjort sig gällande, och tillika påvisa, att de förhållanden, som i motionen och de vid densamma fogade bilagorna omnämnts, icke varit eller äro obeaktade från ortsmyndigheternas sida — åtminstone för så vidt angår det län jag tillhör —; att man tvärtom vidtagit åtgärder och gjort framställningar just i de riktningar, som i motionen påyrkats och framhållits; sålunda är från Jämtlands län en utredning angående de icke renskötande lapparna begärd i hufvudsakligen samma syfte, som motionärerna önska; man har likaledes försökt anordna beten genom inköp af ytterligare mark för lapparnas vistelse med sina renar; slutligen söker man bereda lån åt lappar, som egna sig och vilja egna sig åt renskötsel. Det är således samma vägar, som motionärerna vilja gå. Nu är det emellertid enligt mitt förmenande så, att förhållandena däruppe ställa sig olika i de olika länen; man får nog icke taga lapparna inom samtliga dessa län efter samma schablon, utan frågan får möjligen behandlas på olika sätt.

Med det nu sagda har jag alltså velat påvisa, att uti de i motionen berörda afseenden dels åtgärder redan vidtagits, dels utredning begärts eller pågår, särskildt för det län jag tillhör, hvadan motionen i den delen icke kommit med något nytt utöfver hvad som är i gång. Då emellertid motionärernas önskemål sammanfalla härmed, har jag ingenting emot bifall till utskottets hemställan.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Då denna framställning är gjord af icke mindre än 28 motionärer och tillstyrkt af ett enigt utskott, är det klart, att man egentligen borde afhålla sig från att yttra sig i denna fråga, i synnerhet om man har några invändningar och erinringar att göra mot förslaget. Men jag skall likväl framställa de erinringar, som jag vid handlingarnas genomläsande ansett böra göras.

Motionärernas hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna del sammanfaller ordagrant med utskottets eller tvärtom.

*Angående
den nomadiserande lapp-
befolkningens
vidmakthållande m. m.*

(Forts.)

Och hufvudsyftet i denna hemställan är, om jag fattat den rätt, det, att man skall vidmakthålla den nomadiserande lappbefolkningen. Jag kan icke finna annat, än att detta är hufvudsyftet. Och det lärer väl någon icke ha något emot, att man skall vidmakthålla densamma eller låta verkställa en undersökning, huru detta låter sig göra. Men man måste se till, hvilka medel man skall använda för att nå detta syfte, och man måste se till, om de medel, som föreslås i motionen och i utskottets hemställan, äro lämpliga. Och det förefaller mig, som om dessa medel icke vore riktigt hälsosamma. Jag vågar säga det. Jag har ju icke något annat att hämta dessa mina tankar från, än från den väl skrifna motionen med sina många bilagor; och jag skall be att få citera några ord ur såväl motionen som bilagorna. Jag skall emellertid icke blifva långvarig. Ty jag tager för gifvet, att enhvar af herrarne har läst handlingarna. Nu säges det, att för att kunna vidmakthålla lapparna, skola vi först tänka på skolorna, som här äro återopade och som skulle hafva utgjort ett hinder för att vidmakthålla lappbefolkningen såsom nomadiserande. På sidan 2 i motionen har det emellertid, såsom herrarne finna, gjorts ett sammandrag i den delen från de många och långa bilagorna. Och hvad säges där beträffande dessa skolor?

»De varmhjärtade försöken att förena motsättningarna mellan nomadlif samt kultur och civilisation hafva i allmänhet slagit mindre väl ut. Tämligen enstämmigt framhålles, att de lappbarnhem och fasta lappskolor, som i detta syfte inrättats och hvari de där intagna lappbarnen fått åtnjuta alla de bofastes bekvämligheter i lefnadssätt och vanor, i allmänhet gjort lappbarnen obekväma och obenägna för en återgång till nomadlifvet och att sålunda dessa institutioner långt ifrån att vara till en hjälp och välsignelse för nomadbefolkningen tvärtom ha bidragit till att decimera denna befolkning och förminska dess motståndskraft. För den icke nomadiserande lappbefolkningen utgöra däremot lappbarnhemmen och de fasta lappskolorna ovärderliga och välsignelsebringande kulturhärddar i ödemarken.»

Sedan kommer motionären på sidan 7 och talar om densamma samt stöder sig på dessa bilagor. Han berör de speciella önskemål, som förefinnas för att vidmakthålla lappbefolkningen såsom nomadiserande. Och där säges det:

»Ett sådant är undervisningsfrågans ordnande på ett tillfredsställande sätt. Såsom jag nyss framhållit, äro de redan förefintliga lappbarnhemmen och fasta lappskolorna ingalunda några ändamålsenliga uppfostringsanstalter för nomadbefolkningens barn, om de nämligen skola fostras till nomadlifvets fria, men besvärliga och på umbäranden rika lif. Den ungdom som fostras i dessa anstalter blir genom själfva lefnadssättet därstädes så småningom främmande för det lif, hvartill de ursprungligen blifvit födda. Den, som under flera års tid vant sig vid

lefnadssättet hos de bofaste, vant sig vid att tillbringa nätterna under tak i bäddad säng och gå klädd som en vanlig kultur-människa, återvänder icke gärna till lappkåtan, renhuden såsom nattläger och renskinnsmudden såsom klädedräkt.»

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthå-
lande m. m.*

(Forts.)

Så säges det här — och däruti tycker jag väl, att alla kunna instämma. Men sedan komma då motiven och meddelandet af redogörelse af, på hvad sätt man skall kunna vidmakthålla lapparna vid det eländiga lif, som här är skildradt. Jo, säges det:

»Vill man bibringa våra nomader en nödtorftig undervisning, utan att tillika göra dem olämpliga för nomadlifvet, *måste man anordna undervisningen bland lapparne genom anställandet af vandringslärare*, som dela nomadernas lif och därunder bibringa deras ungdom ett lämpligt kunskapsmått. Lappen är ingalunda oemottaglig för kunskaper, utan erbjuder med sitt vakna, öppna sinne och sin intelligens ett tacksamt fält för bildningen, om den meddelas på rätt sätt.»

Således kan jag icke se annat, på grund af hvad som står i motionen och som är hämtadt från bilagorna, än att det icke står till att vidmakthålla lappbefolkningen såsom *nomadiserande*, utan att hålla lapparna i okunnighet om hvad kulturlifvet har att bjuda. Men jag hemställer till herrarne: hvar skulle vi stå — många af oss — om våra förfäder resonerat på samma sätt, att vi skulle hafva hållits i okunnighet om hvad lifvet har att bjuda. Man får icke resonera som så, att man bör göra allt hvad man kan, för att lappbefolkningen icke skall få smak på eller se, huru lifvet ställer sig för en vanlig kultur-människa, ty då hålla vi lapparna i denna okunnighet och detta usla lif, som här är skildradt. Jag tror icke, att man åtminstone uppfyller det stora kärleksbudet, om man resonerar så. Det vågar jag säga. Och här anvisas icke något annat medel än att hålla lapparna kvar i denna okunnighet. Man skall bibringa dem lämpligt kunskapsmått; men det skall ske så, att de aldrig komma i beröring med andra människor, få ligga i bäddade sängar och gå klädda som vanliga människor. Mig förefaller detta sätt att resonera mycket nedslående. Det är icke rörsryckta bitar, som jag citerat, utan tvärtom. Hela resonemanget går i den riktningen.

Nu säges det vidare, att man skall hjälpa lapparna äfven på ett annat sätt, genom att anställa en vetenskaplig undersökning, hvarför renlafven icke växer såsom förr i tiden. Själva naturen gifver ju fingervisning till oss öfriga, som lefva under vanliga kulturförhållanden, att vi skola söka hjälpa lapparna från deras sträfsamma förvärf, helst som själva naturen icke lämnar tillräcklig föda åt dem och deras renar.

Ibland bilagorna, som här äro sammanförda, finnes det en, däri lämnas redogörelse för hvad som förekommit vid ett möte

Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthål-
lande m. m.

(Forts.)

— i Gellivare tror jag det var. Ganska många personer voro där närvarande och en kvinna höll ett föredrag på en half timma. Emellertid kom en högt uppsatt person efteråt och tackade kvinnan för att hon talat om, huru illa och dåligt det vore ställt för lapparna. Men sedan kom han till samma uppfattning, som här förut talats om, att det är bäst att hålla dem i okunnighet, så att lapparna kunna sköta sina renhjordar. Först ville dock denne högt uppsatte person fastslå, »att lapp bör vara lapp, d. v. s. att lappbefolkningen så vidt möjligt bör bevaras åt nomadlifvet och renskötseln, hvilket är dess högsta önskemål, ty renen är skapad för lappen och lappen för renen» — d. v. s. med andra ord, man skall aldrig lyfta lappen från hans odrägliga tillvaro; det skola vi icke försöka ens, utan vi skola söka ställa så till, att lappens halfvilda eller nästan vilda renhjordar kunna vidmakthållas. Men till all lycka får man dock se en ljusglimt från detta möte, och den kommer från en man, hvilken är väl känd här i kammaren, nämligen d:r Hellström. Han protesterade mot ett sådant resonemang, hvilket man finner af bilagan, enligt hvilken han sade, att man väl ej bör resonera som så, att en viss nation må bevaras endast för en viss närings skull, utan bör det väl vara tvärtom, att näringen bör bibehållas för folkets skull.» Det tycker jag är så sundt taladt, alldeles lika sundt, som då han uppträdde här i kammaren med sina föredrag.

Jag har med detta endast velat framhålla, att det icke är mig möjligt att lämna min röst till ett förslag, som går ut på att bibehålla en folkstam vid en näring, som — jag hade så när sagt — är onaturlig, ity att folket icke hålles såsom vanliga människor, utan måste lefva så, att det icke ens får se eller erfara, huru vi hafva det ställt, vi som lefva under andra förhållanden. När det skall begagnas sådana medel, anser jag icke att man handlar välbetänt.

Nu kan man fråga, till hvilket yrkande kommer man med ett sådant resonemang, som jag fört. Det skulle väl icke kunna bli annat än afslag? Jo, för all del. Jag ömmar lifligt för alla dem, som lida nöd; och jag lefver i den öfvertygelsen, att vi ändå hafva skyldighet att förhjälpa så många som möjligt från en fattig och eländig tillvaro och förhjälpa dem till en *bättre*, så att de kunna få sitt bröd och sitt förvärf på drägligare sätt, än de för närvarande få, och gäller detta nu särskildt om lapparna, hvilkas förvärf är af sådan beskaffenhet, att det icke kan stå tillsammans med en mänsklig tillvaro. När nu lappbefolkningen och för öfrigt äfven många andra däruppe befinna sig i en sådan ställning, att de äro i behof af hjälp, vill jag visst icke undandraga mig att med min röst bidra till åstadkommande af en sådan hjälp. Men man får dock icke säga, att denna skall lämnas för att vidmakthålla lapparna såsom nomadiserande och att bibehålla dem i denna okunnighet och denna odrägliga till-

varo, utan jag vill hafva uteslutet själfva de punkter, som handla om uttalandet af detta vidmakthållande. Jag skulle därför i mitt yrkande vilja begagna alldeles samma ord, som finnas i klämman, endast med uteslutande af några få ord; och jag tror, att det i alla fall blir mening i mitt yrkande. Det skulle således bli att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda och taga under ompröfning, hvilka åtgärder böra vidtagas för att förhjälpa lappbefolkningen ur dess betryckta ställning och bereda den lämpliga existensmöjligheter, samt för Riksdagen snarast möjligt framlägga de förslag, hvartill en dylik utredning och pröfning kunna gifva anledning. Sålunda äro endast de ord uteslutna, som syfta på att vidmakthålla lappbefolkningen såsom nomadiserande. Jag tror, att detta yrkande icke alls skall fördärfva saken, utan tvärtom. Vill sedan den eller de, som få sig denna utredning förelagd, komma med förslag sådant som detta att hålla lapparna i okunnighet, så att de icke komma i beröring med andra människor, så blir i alla fall Riksdagen sedermera i tillfälle att pröfva, huruvida *den* vill begagna sig af detta sätt beträffande sina medmänniskor. Men man har då i alla fall fria händer. Såsom jag nyss sade, tror jag icke att frågan fördärfvas genom ett bifall till detta mitt yrkande.

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthåll-
ande m. m.*

(Forts.)

Jag har velat yttra detta, herr talman, såsom motiv för det yrkande, som jag nu här ber att få framställa, nämligen att klämman måtte blifva så, som jag nyss uppläst.

Häruti instämde herrar *von Schéele*, *Nilsson* i Skärhus och *Eriksson* i Älgered.

Herr Kronlund: Herr talman! Herr Widén sade i sitt anförande nyss, att detta är en invecklad fråga. Och det gifver jag honom fullkomligt rätt uti och äfven däruti, att det är få bland oss, som hafva tillräckligt ingående kännedom i denna fråga. De synpunkter, som herr Carl Persson i Stallerhult framhöll, vittna nog om, att det är bristen på sakkännedom, som här talar.

Vid behandlingen af lappfrågan står man ju inför ett vemodigt om också icke så sällan upprepadt kapitel i de mänskliga släkternas historia, nämligen det om ett utdöende folk, vår egen nomadiserande lappbefolkning. Vi kunna ju läsa här i stora drag, hurusom odlingen och kulturen steg för steg trängt denna befolkning tillbaka till de otillgängliga fjälltrakterna. Beröringen med civilisationen eller rättare sagdt dess afvigsidor har beröfvat lapparna deras motståndskraft. Lagstiftningen har genom bristande framsynthet åstadkommit liknöjdhet bland lapparnas egna leder, beröfvat lapparna en tryggad besittningsrätt till deras område och ålagt dem skadeståndsplikt inom trakter, hvartill de med den förstkommandes rätt en gång varit ägare. Det är därför icke underligt, om därigenom i många fall, såsom verkligen är förhållandet,

Angående den nomadiserande lappbefolkningens vidmakthållande m. m. skapats en djup klyfta mellan lapparna och de svenska nybyggarne, en klyfta af misstämning och bitterhet. Och dock begära lapparna i själfva verket så litet af sina medbröder; de vilja blott hafva rätt att ostördt få lefva sitt lif i ödemarken, ett lif visserligen fullt af besvärligheter och umbäranden, men dock ett lif i frihet och obundenhet.

(Forts.)

Vi måste vid lappfrågans dryftande komma ihåg, att det här gäller att skilja mellan två saker, å ena sidan den renägande, den nomadiserande lappbefolkningen och å andra sidan den icke renägande, den fattiga lappbefolkningen. Humanitet, billighet och rättvisa bör bjuda oss att söka värna om de sista resterna af den gamla nomadbefolkningen. Det finnes, mina herrar, i vårt nordliga Sverige trakter, som icke gärna kunna tänkas vara upptagna af någon nämnvärd jordbrukande befolkning, trakter, hvilkas själfskrifna invånare just äro nomadlapparne. Renarna äro där det enda forskaffningsmedlet; renarna gifva föda och kläder. Endast genom lappar och renar blifva dessa trakter tillgängliga och beboeliga för de få nybyggarna. Det är just med hänsyn därtill, som en nomadiserande befolkning är icke allenast ett önskemål utan rent af en nödvändighet ur nationell och fosterländsk synpunkt, och det är därför, mina herrar, vi ovillkorligen och nödvändigtvis böra bevara och vidmakthålla den nomadiserande befolkningen på de trakter, där sådan behöfves. De stora vidderna i Norrbotten inom Juckasjärvi och Enontekis socknar kunna, såsom jag nyss sade, aldrig tänkas upptagna af någon nämnvärd jordbrukande befolkning. Huru skall då den nomadiserande befolkningen däruppe vidmakthållas? Jo, de åtgärder, som, enligt hvad herr Widén nämnde, redan blifvit vidtagna i Jämtland, äro i stort sedt just det recept, som borde tillämpas i Västerbotten och Norrbotten för den nomadiserande lappbefolkningen.

Herr Persson i Stallerhult såg en motsägelse i motionen, där det talas om att nomadlif och civilisation svårligen låta förena sig och att nomaderna endast böra få ett kunskapsmått, som lämpar sig för dem. Jag har där endast betonat, att om man vill vidmakthålla en nomadiserande befolkning, där den behöfves, så skall man icke vänja den vid kulturlif, hvilket är alldeles oförenligt med dess vanor. Man skall icke vänja dess barn vid att bo i fasta lappbarnhem och där njuta kulturmänniskans alla bekvämligheter. Man skall anordna undervisning för nomadbefolkningens barn på det sätt, att man låter vandrande lappkateketer, såsom redan på flera ställen blifvit ordnad af biskop Bergqvist, följa med nomadbefolkningen och deltaga i dess lif och därunder bibringa den det kunskapsmått, som lämpligen kan och bör ifrågakomma på nomadens kulturstadium. Det är tids nog att sedermera, då denna lappbefolkning visar sig icke kunna existera såsom nomadfolk, bibringa den den ytterligare kultur och civilisation, som erfordras för det bofasta lifvet.

Jag har i min motion framhållit några af de åtgärder, som behövas för ifrågavarande ändamål. De äro ökad utrymme på sina håll för renskötsel, lättnader i lapparnas skadeståndsplikt, en betryggad besittningsrätt till lapparnas gamla lapps-katteland, eventuellt understöd för renstammens vidmakthållande, och slutligen en ordnad folkskoleundervisning.

*Angående
den nomadiserande lapp-
befolkningens
vidmakthållande m. m.*

(Forts.)

Vidare har jag i förbigående påpekat de internationella spörsmål, hvars lösning varit af största vikt. Såsom bekant torde vara, vandrar en stor del af våra norrbottenslappar med sina renar årligen öfver de norska fjällen in på norskt område. Dessa vandringar äro ett fullkomligt naturbehof för renarna, och om dessa däri skulle hindras, skulle med säkerhet rensköteln omintetgöras och hela den nomadiserande befolkningen hotas med undergång. Det är just fördenskull vi ha inledt underhandlingar med Norge, underhandlingar, som pågå, och hvilka man får hoppas skola afslutas till allmän belåtenhet.

Vidare möta norrbottenslapparna äfven i de finska gränstrakterna stora obehag och faror till följd af den ryska gränstraktaten. Afven där böra vi söka genom underhandlingar med de ryska myndigheterna utverka mildare bestämmelser och framför allt en hänsynsfullare tillämpning af traktaten från vederbörande finska tjänstemän.

Alla dessa åtgärder afse den nomadiserande lappbefolkningen. Jag ber herrarna lägga märke till, att detta spörsmål är en alldeles särskild fråga, som också bör hafva sin speciella behandling, och man kan icke, såsom herr Persson i Stallerhult synes ifrågasätta, om man icke vill göra ett våldsamt ingrepp på ett folk, som dock har sitt existensberättigande, i ett slag säga åt den nomadiserande befolkningen, som vill lefva däruppe i ödemarkerna och där idka renskötsel, att upphöra därmed. Om man frågar dessa nomadiserande lappar, om de i närvarande stund skulle vilja utbyta sitt fria lif mot något annat, så skulle man helt säkert få det svaret, att de vilja vara nomader, därför att det är det lif, som ägnar sig för deras vanor och åskådningssätt. Genom omständigheternas makt har emellertid en stor del af nomadbefolkningen så småningom öfvergått till icke nomader, därigenom att de mistat sina renar samt blifvit tillbakaträngda och utfattiga, och här äro vi inne på ett af de sorgligaste bladen i lapparnas historia, fylldt af en tyst, hård och hopplös kamp mot alla de samverkande orsaker, som undergrävt nomadernas existens. I Jämtland och Västerbotten utgöres icke mindre än $\frac{2}{3}$ af hela lappbefolkningen af icke nomadiserande lappar, hvilka till största delen lefva ett otroligt fattigt och eländigt lif. De hafva slagit sig ned långt uppe i de mest undångömda trakterna i vårt land hemlösa och egendomslösa, utblottade på hvarje resurs. Det är just för att hjälpa denna del af lappbefolkningen, som vi behöfva tillgripa särskilda åtgärder, och det är i detta afseende jag före-

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthål-
lande m. m.*

slagit såsom det naturligaste sättet att befordra deras öfvergång till det bofasta lifvet, att staten skulle anvisa befolkningen jord och litet hjälp att reda sig ett hem.

Redan nu hafva lapparna, drifna af nöden, utan lof slagit sig ned på kronomarkerna, uppodlat ett litet stycke jord och byggt sig en stuga, så godt det kunnat blifva utan resurser. Om de nu skulle kunna få något stöd af staten och få slå sig ned på de gräsrika stränderna omkring fjällsjöarna och andra dylika vattendrag däruppe, och där idka boskapsskötsel och äfven renvård, där sådan funnes att tillgå, och vidare i jakt och fiske hafva en gifvande binäring, så skulle man kunna bereda dem tillfälle till en dräglig existens däruppe på dessa gamla trakter, som varit deras förfäders hemtrakter, och vid hvilka de äro fästade med språk, vanor och traditioner och från hvilka de icke utan stor slitning skulle kunna skiljas.

Det är just dessa synpunkter jag velat framhålla, just det att man skall skilja på dessa två frågor, af hvilka hvar och en bör ses ur sin synpunkt.

Det kan ju vara af intresse att höra, hvad en af kammarens forna ledamöter, lappfogden Burman, yttrat om dessa icke nomadiserande lappar: Han säger: »Dessa människors tillvaro är beklagensvärd, ty då deras renar tagit slut, förlora de sina betesmarker åt andra lappar, som idka renskötsel, och hafva redan, på grund af att nästan allt dugligt odlingsland redan blifvit under jordbruk disponerad ofvan odlingsgränsen, ingen möjlighet att med stöd af någon rätt få husligen nedsätta sig där. De eller deras förfäder skulle själfva en gång hafva varit i tillfälle att insyna och behålla de nybyggen, som nu ligga inom deras gamla betesmarker, men dessa hemmansanläggningar förstodo de sig icke på och de tilltalade dem kanske icke heller så mycket den tiden. De hafva därför fått se det land, som de med den förste besittningstagarens rätt ansett vara eget, fot för fot så att säga, beröfvas dem af främmande invandrare; likväl hafva de ihärdigt fortsatt med sin därigenom försvårade renskötsel, tilldess de genom motiga omständigheter bragts till fattigdom, och sedan stå icke ens de nakna fjällvidderna dem åter.»

Af detta yttrande af lappfogden Burman kunna herrarna få en aning om, att det icke är med god vilja, icke frivilligt, som nomaderna öfvergå till de bofastas lif och upphöra att vara nomader. Det är därför jag äfven ur rent humanitär synpunkt vill påpeka nödvändigheten och billigheten af att icke släppa just hänsynen till våra nomader, som också hafva rätt att lefva ett lif likaväl som andra. Hvad tro herrarna, att t. ex. den fattiga bohusslänska fiskarbefolkningen skulle säga, om man sade till dem: Slutten med eder näring, I lefven ett bekymmersamt lif, och blifven jordbrukare! Äfven om denna verksamhet skulle löna sig för dem, så tror jag, att de skulle betänka sig, innan de gjorde ett våld på

detta släktes naturliga väg till existens. Jag vädjar slutligen här icke allenast till herrarnas humanitet och medkänsla för den försvinnande återstoden af vårt naturfolk utan äfven till det rena rättfärdighetskrafvet från nomadbefolkningens sida, nämligen krafvet på rätten att få lefva.

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthåll-
lande m. m.*

Beträffande den andra synpunkten, nämligen vården om de icke renägande lapparna, så är till och med den siste talaren ense med mig, så att detta behöfver jag icke vidare betona.

I öfrigt ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Sehlin, Lundström, Svensson* i Bondön, *Karlsson* i Mo, *Hörnstén, Sundin, Anderson* i Baggböle, *Nydal, Starbäck, Karlsson* i Fjäl, *Jonsson* i Lycksele, *Carlsson* i Malmerget, *Lindhagen* och *Wallis*.

Herr Juhlin: Då jag varit med vid behandlingen af denna motion i utskottet, anser jag mig böra säga några ord, synnerligast som vår ordförande icke är närvarande här i dag.

Utskottet har varit enigt därom, att denna fråga är en mycket invecklad fråga, och att utskottet omöjligt kunnat framkomma med något förslag till lösning af densamma. Lappfrågan är ju också i sin helhet en fråga, i hvilken det råder mycket olika meningar äfven bland dem, som anse sig särskildt sakkunniga på detta område.

Utskottet har därför trott, att man skulle kunna enas om att bifalla motionärernas hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t för att få en så allsidig utredning som möjligt i denna fråga.

Nu har den näst siste talaren här gjort det yrkandet, att man skulle stryka en del af klämman, där utskottet, liksom motionärerna, föreslagit, att undersökning äfven skulle vidtagas rörande vidmakthållandet, värnandet och tryggandet af den nomadiserande lappbefolkningens tillvaro och främjandet af renskötelsen.

Nu fann jag af samme talare, att han syntes hafva den uppfattningen, att det skulle vara omöjligt för dessa nomadiserande lappar att kunna äga bestånd och lefva sitt lif, såsom de förut ha gjort, åtminstone i en mera inskränkt betydelse. Utaf det anförande, som den förste ärade talaren höll, fick jag åtminstone den uppfattningen, att man, genom att understödja de renskötande lapparna och undanröja de värsta svårigheterna för dem, dock gjorde det möjligt för dem att fortsätta med sitt yrke och till och med att kunna förkofra sig. Af de meddelanden han gjorde framgick, att renarnas antal har under de senare åren icke så oväsentligt ökats inom Jämtlands län, och detta, som han trodde, till följd af de åtgärder, som länsstyrelsen därstädes vidtagit för att understödja lapparna inom länet i deras näring.

Jag finner häraf, att utskottets yrkande här har fullt fog för sig, och att en allsidig utredning vore synnerligen af nöden, och

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthäl-
lande m. m.*

det synes mig vara oklokt att i denna framställning till Kungl. Maj:t undantaga den möjligheten, att de renskötande och nomadiserande lapparna fortfarande skulle få äga tillvaro, och att man genast skulle kunna fastslå det som ett axiom, att detta är omöjligt i fortsättningen.

(Forts.)

Jag hemställer därför till kammaren att ur ren humanitär synpunkt, för att icke använda de ord, som den föregående talaren här yttrade, ur rättfärdighetssynpunkt, bifalla denna framställning, som motionärerna gjort och som utskottet också ansett sig böra tillstyrka. Jag tror icke, att någon skada därmed är skedd. Jag tror, att om vi få en allsidig utredning, så kommer det också att visa sig, huruvida det är möjligt att kunna bevara dessa nomadiserande lappar i deras gamla yrke, och i hvarje fall skulle det kunna visa sig möjligt att göra detta genom vissa åtgärder för att underlätta deras tillvaro. Jag tror äfven, att det ur ekonomisk synpunkt icke är att förakta, ty det är i alla fall en icke så obetydlig inkomst, som vunnits från denna renskötsel, och renarna taga ju hufvudsakligen sin näring på marken, som icke kan för annat ändamål utnyttjas.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag första gången hade ordet, gjorde jag icke något yrkande, utan förklarade endast, att jag för min del icke hade något emot ett bifall till utskottets hemställan. Jag skulle kunna låta bli att göra något yrkande också nu, därför att jag är viss på, att äfven därest kammaren skulle bifalla den kläm, som talaren på skaraborgsbänken föreslagit, så skulle utredningen i allt fall komma att gå ungefär samma väg. Jag är således öfvertygad om, att en utredning i dessa hänseenden icke kan ske, utan att den också tillika omfattar, hur den renskötande lappbefolkningens ställning skall kunna blifva så tillfredsställande som möjligt. Detta är efter mitt förmenande alldeles nödvändigt.

Det finnes nämligen ingen möjlighet, mina herrar, att ett tu tre göra den renskötande lappbefolkningen till bofast; och det vore icke heller önskvärdt, det skulle med all säkerhet bli bara elände af. Det kan ju hända, att en och annan af dem kunde vara lämplig som jordbrukare, men det är min öfvertygelse, att det stora flertalet icke skulle visa sig vara det. En så stor kännare af lapparne och deras lif som landshöfding Bergström, hvilken studerat dem mycket grundligare än hvad jag haft vare sig tid eller tillfälle till, säger, att det är »tvifvel underkastadt, huruvida den lapska befolkningen, som sedan urminnes tider utbildats för nomadiserande renskötsel, skulle lämpa sig att bli bofasta kolonister». Det är väl uppenbart, att det skulle vara i närvarande stund omöjligt; och det är, som jag nyss antydde, heller icke lämpligt.

Det är därför dock icke meningen, att dessa lappar och deras barn skulle undandragas all undervisning och uppfostran. Det är tvärt om nog meningen, att äfven de skola hafva uppfostran — den tjänar dem till nytta i deras ställning, likasåväl som om de blifva bofasta — men meningen är, att man icke skall gifva den läggningen åt deras uppfostran, att de blifva oförmögna att sköta det yrke, som de lärt sig från fäderna, och som de ännu i långliga tider, efter mitt förmenande, äro hänvisade till. — Hur skulle det t. ex. vara, om man i en provins, där det finnes en fiskarebefolkning, som för en hård tillvaro i sitt yrke, uppfostrade den så, att den icke vidare kunde fortsätta med sin näring; icke vore det bra?

*Angående
den nomadi-
serande lapp-
befolkningens
vidmakthåll-
lande m. m.*

(Forts.)

Huruvida nu motionärernas funderingar, särskildt i fråga om undervisningen, äro i allo riktiga, det tror jag nog man kan sätta ett frågetecken för. Men det gäller icke heller att bifalla något sådant; härom står intet i den motivering, som utskottet kommer med i sitt utlåtande; och det är denna det gäller att bifalla. Utskottet säger t. ex. »Då förhållandena lära vara ganska olikartade å olika trakter, torde det innebära afsevärda svårigheter att angifva, hvad som fördelaktigast kan vara att göra, innan en allsidig undersökning och utredning af hithörande ämnen föreligger. Det måste emellertid framstå såsom statens oafvisliga skyldighet att å ena sidan sörja för att de renskötande lapparnas villkor bli så tillfredsställande som möjligt och att å andra sidan söka på bästa sätt underlätta icke renägande lappars möjligheter att bli bofasta jordägare, där så kan finnas verkligen önskvärdt och lämpligt.» Detta är en ganska omfattande syn på saken, hvars riktighet icke enligt mitt förmenande kan bestridas.

Hvad de icke renskötande lapparna angår, var det just beträffande dem, som Konungens befallningshafvande i Jämtlands län år 1906 gjorde en särskild framställning. Däraf måste väl också framgå, att Konungens befallningshafvande i *detta* län är alldeles särskildt intresserad också för dem, och önskar, att de skola få existensmöjligheter och lämpliga sådana, för att såvidt möjligt kunna på annan väg än som nomader förvärfva sig sitt lifsuppehälle. Men detta hindrar icke, att det är mycket viktigt, att man också ser till, att den renskötande lappbefolkningen erhåller så goda existensbetingelser som möjligt; och detta torde framför allt gälla de båda nordligaste länen.

Med anledning däraf, att talaren på skaraborgsbänken åberopade doktor Hellström såsom en auktoritet i detta fall, vill jag endast erinra därom, att doktor Hellström nog är en stor auktoritet och en mycket verksam man på sitt gebit, jordbruket, men han har icke den grundliga kännedom om speciellt lapparnas förhållanden, att man kan tillägga hans auktoritet alltför stor betydelse i afseende härpå. I protokollet för det i Gellivare hållna mötet uti denna fråga, hvilket protokoll talaren citerade, står också,

Angående
den nomadiserande lapp-
befolkningens
vidmakthållande m. m.

(Forts.)

att doktor Hellström från början förklarade sig »ej vara kännare af lappfolket och dess behof».

För min del vill jag således taga afstånd från den motive-ring, på hvilken det nu under debatten framställda yrkandet grundades, nämligen att man beträffande de renskötande lapparna skulle, för att bereda dem bättre existensmöjligheter, göra dem samt och synnerligen till bofasta kolonister; emedan detta enligt mitt förmenande, äfven om det vore möjligt, skulle vara i högsta grad olyckligt. Huruvida detta möjligen i en aflägsen framtid kan låta sig göra, därom vill jag icke yttra mig, men för närvarande kan och bör det icke ske.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag tror, att den siste talaren oriktigt uppfattade hvad jag nyss yttrade. Han sade, bland annat, att jag icke alls skulle ha sinne för att hjälpa de fattigare lapparna. Hvar står det skrifvet i klämman, om den affattas så, som jag här föreslagit? Då skulle ju den ifrågasatta utredningen afse att gifva anvisning på de åtgärder, som borde vidtagas för att förhjälpa lappbefolkningen ur dess betryckta ställning och bereda den lämpliga existensmöjligheter. Har emellertid den siste talaren den uppfattningen, att med lappbefolkningen icke menas äfven de nomadiserande lapparna, så har han rätt i hvad han sagt. Jag har dock icke den uppfattningen, utan anser, att i lappbefolkningen inbegripas äfven de nomadiserande lapparna, och jag vill äfven hjälpa dessa ur deras betryckta ställning.

Nu sade den siste talaren också, att det visst icke vore meningen att undandraga dessa nomadiserande lappar undervisning. Ja, men jag läste ju upp ur motionen, hur motionärerna tänkt sig, att denna undervisning skulle vara beskaffad. Den skulle blifva afpassad för nomadlivet, och den skulle icke försiggå i vanliga skolor, utan uppe i själfva lappkåtorna. Dessa lappar skulle således icke få något närmare reda på vår kultur, och de skulle icke lära känna skillnaden mellan huru de ha det och andra ha det.

Jag ber att ytterligare få med ett par ord beröra just den saken. Jag skall icke många minuter uppehålla kammarens tid, utan vill endast citera hvad som anföres i en af bilagorna till motionen, nämligen bil. 7. Där återgifves svaret å ett af hufvud-motionären till en person afsänt bref. Efter att hafva skildrat, hurudana skolorna, barnhemmen, äro där uppe, säger personen i fråga: »I dessa barnhem få de, just i den åldern de lättast taga intryck för lifvet, vistas 2 à 3 år och vänja sig vid all den bofastes bekvämligheter m. m., hvilket sannerligen ej är till nytta för en vildmarkens son; och att här grunden lägges till den nu bland lappungdomen härstädes rådande håglösheten för nomad-lifvets sträfsamma och på bekvämligheter och njutningar så fattiga

lif, synes mig uppenbart. — Tror någon, att en lappyingling eller flicka, som under några år fått åtnjuta den bofastes bekvämligheter, såsom varm bostad, bäddad säng, dukadt bord m. m., med glädje återgår till nomadlifvets enkla förhållanden? — Den, som betvivlar dessa sakförhållanden, kan studera nuvarande nomadlifvet hos den del lappar, som tillägnat sig den bofastes vanor. De gå klädda i moderna kläder, uppföra vanliga timrade boningshus och lefva i öfrigt alldeles som en bofast, ja de hafva till och med låtit draga en telefonledning till sitt hufvudläger.» Ja, så ha de det ställt för sig, när de fått denna undervisning, som man nu vill undandraga dem. Då ha de kunnat arbeta som vanliga människor och kunnat kämpa sig fram i en dräglig tillvaro, och detta till följd af den upplysning, som de genom undervisningen erhållit. Men nu skall man undandraga dem denna undervisning, så att de icke få insikt om, huru de skola kunna skaffa sig denna drägliga tillvaro. Jag hemställer till herrarna, om detta är lämpligt.

*Angående
den nomadiserande lapp-
befolkningens
vidmakthållande m. m.*

(Forts.)

Jag har icke haft annat att tillgå för mitt studium uti denna fråga än motionärernas framställning, men på grund af hvad där förekommer, ser jag mig föranlåten att vidhålla mitt yrkande om bifall till det af mig nyss framställda förslaget.

Herr Kronlund: Det tycks af den senaste talarens yttrande framgå, att hans förslag skulle vara liktydigt med utskottets förslag. Utskottet vill ju, att i utredningen äfven skall inryckas frågan om vidmakthållandet, värnandet och tryggheten af den nomadiserande lappbefolkningens tillvaro, medan den senaste talaren endast talar om »lappbefolkningens» förbättrade ställning. Ja, hvad är då skillnaden? Jo, skillnaden blir den, att om vi nu på den senaste talarens förslag taga bort ur klämman dessa ord om vidmakthållande etc. af den nomadiserande lappbefolkningen tillvaro, skulle en utomstående däraf naturligtvis draga den slutsatsen, att det icke vore meningen, att frågan om den nomadiserande befolkningens vidmakthållande skulle blifva föremål för den blifvande utredningen, men den frågan är väl ändå en af de två hufvudsaker, som det här gäller.

Jag vill än en gång påpeka, att det här endast är fråga om det sätt, hvarpå undervisningen af den nomadiserande lappbefolkningens barn lämpligast må kunna försiggå, och icke alls fråga om att undandraga dessa barn undervisning. Det gäller här att söka få denna undervisning anordnad på ett sätt, som är lämpad för deras förhållanden och deras fattningsgäfvor. Det är, såsom jag förut framhållit, ingalunda likgiltigt för nomadernas framtid, om deras barn få undervisning under sitt vanliga vandringslif eller om de få gå i fasta skolor, bo hos bofasta, där de kunna vänja sig vid den fast boende befolkningens bekvämligheter. Om man håller på det berättigade i nomadbefolkningens

Angående den nomadiserande lappbefolkningens vidmakthållande m. m.

fordran att få fortleva, kan det väl icke vara meningen, att vi på samma gång skola lämna medel för att undergräva denna befolknings existens, hvilket vi ju göra genom att anordna en sådan undervisning, som just herr Carl Persson talade om.

(Forts.)

Med herr Kronlund förenade sig herr *Enander*.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gjorda propositioner å de därunder förekomna yrkandena blef utskottets hemställan af kammaren bifallen;

och skulle jämlikt 63 § riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial n:o 32, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning af väckt motion om anslag till rättegångsbiträden åt genom olycksfall i arbete skadade arbetare; bankoutskottets memorial n:o 3, angående afskrifning af osäkra fordringar vid riksbankens afdelningskontor i Göteborg, Falun, Karlstad och Uppsala; samt

lagutskottets utlåtande n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Konungen angående lag om adoption.

§ 19.

Herr *C. F. Vahlquist* aflämnade en motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående penningbidrag till värnpliktige vid flottan, hvilka vårdas för under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 244, blef på begäran bordlagd.

§ 20.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>P. F. Canell</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 27 febr.
» <i>K. J. E. Hultkrantz</i>	» den 29 februari.
» <i>F. E. Ness</i>	» 2 dagar fr. o. m. den 28 »

herr	<i>S. O. Nylander</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 29 febr.				
»	<i>G. Odqvist</i>	» 6	»	»	» 28	»
»	<i>N. Larsson i Klagstorp</i>	» 6	»	»	» 28	» och
»	<i>S. H. Kvarnzelius</i>	» 8	»	»	» 29	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,52 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.
